

**HOTUBA YA WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII MHESHIMIWA  
PROF. JUMANNE A. MAGHEMBE (MB.), AKIWASILISHA BUNGENI  
MAKADIRIO YA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2007/08**

**UTANGULIZI**

1. **Mheshimiwa Spika**, Kutokana na taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Maliasili na Mazingira iliyowasilishwa leo asubuhi juu ya makadirio na matumizi ya Wizara ya Maliasili na Utalii kwa mwaka 2007/08, naomba kutoa hoja kwamba sasa Bunge lako tukufu lijadili na hatimaye kupitisha Makadirio na Matumizi ya Wizara ya Maliasili na Utalii pamoja na Asasi zilizo chini yake kwa mwaka wa fedha 2007/08.

2. **Mheshimiwa Spika**, Awali ya yote napenda kuishukuru kwa dhati Kamati ya kudumu ya Maliasili na Mazingira chini ya Mwenyekiti wake Mhe. Job Ndugai (Mb.), Mbunge wa Kongwa kwa kuchambua, kujadili na hatimaye kupitisha makadirio ya Wizara yangu. Napenda kulihakikishia Bunge lako tukufu kuwa, Wizara yangu imezingatia mapendekezo yaliyotolewa na Kamati na itaendelea kupokea mapendekezo ya Waheshimiwa Wabunge ili kuongeza ufanisi.

3. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitangulize shukrani zangu kwa Mheshimiwa Rais, kwa kuiteua kuiongoza Wizara ya Maliasili na Utalii. Nitaendelea kushirikiana kwa dhati na Waheshimiwa Wabunge pamoja na wadau wengine katika kuhakikisha utekelezaji wa majukumu ya Wizara ili mchango wake katika pato la taifa uongezeke kwa kiasi kikubwa.

Aidha, napenda kuchukua nafasi hii, kukupa pole, Mheshimiwa Spika pamoja na Waheshimiwa Wabunge kwa misiba mikubwa iliyotupata ya kuondokewa na waliokuwa Wabunge wenzetu marehemu Juma Jamaldini Akukweti aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Tunduru na Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu Masuala ya Bunge na Amina Chifupa Mpakanjia aliyekuwa Mbunge wa Viti Maalum Vijana (CCM). Nawapa pole familia za marehemu na Watanzania wote kwa ujumla na kuziombea roho za marehemu, Mwenyezi Mungu aziweke pahala pema peponi, Amin.

4. **Mheshimiwa Spika**, napenda pia niwapongeze Mhe. Mtutura Abdallah Mtutura kwa kuchaguliwa kuwa Mbunge wa Tunduru na Mhe. Florence Essa Kyendesya kwa kuteuliwa kuwa Mbunge wa Viti Maalum (CCM).

5. **Mheshimiwa Spika**, Hotuba yangu imegawanyika katika sehemu kuu tatu. **Sehemu ya Kwanza** ni Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Mwaka 2006/07, **Sehemu ya Pili** ni Mpango wa Utekelezaji kwa Mwaka 2007/08 na **Sehemu ya Tatu** ni Hitimisho. Maelezo yaliyotolewa katika sehemu zote tatu, yamezingatia mgawanyo wa kazi kisékta, sera na sheria zinazoongoza hifadhi za rasilimali, malikale na uendelezaji utalii.

**MAPITIO YA UTEKELEZAJI KWA MWAKA 2006/07**

6. **Mheshimiwa Spika**, Katika kutekeleza majukumu yake, Wizara imezingatia pamoja na mambo mengine, Maagizo yaliyotolewa na Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wakati alipolihutubia Bunge mwezi Desemba 2006, Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2005 na ushauri uliotolewa na Waheshimiwa Wabunge katika vikao mbalimbali.

**SEKTA YA WANYAMAPORI**

**Sera na Sheria**

7. **Mheshimiwa Spika**, Jukumu kubwa la Sekta ya Wanyamapori ni kuhakikisha kwamba wanyamapori wanaendelea kuwepo katika mazingira yao na wananchi wanashiriki katika kuwahifadhi na kuwatumia kiendeleu kwa manufaa ya nchi yetu. Katika kutekeleza majukumu hayo, mwaka 2006/07, Wizara yangu ilichukua hatua mbalimbali ikiwa ni pamoja na kukamilisha marekebisho ya Sera ya Wanyamapori ambayo ilipitishwa mwezi Machi 2007. Marekebisho ya

Sera hii yatawezesha usimamizi madhubuti zaidi wa uhifadhi na matumizi endelevu ya Wanyamapori.

**8. Mheshimiwa Spika,** Mchakato wa kuandaa Kanuni za Uanzishaji wa Mashamba ya Kufuga Wanyamapori na Kanuni za Biashara ya Viumbe Hai umeanza kwa kuwapata wataalam waelekezi. Vilevile, tathmini ya Utekelezaji wa Kanuni za Maeneo ya Jumuiya ya Hifadhi ya Wanyamapori (WMAs) ilifanyika na taarifa yake ilijadiliwa katika mkutano wa wadau.

#### **Matumizi Endelevu ya Rasilimali ya Wanyamapori**

**9. Mheshimiwa Spika,** Kufuatia ahadi iliyotolewa kwenye Bunge la Bajeti mwaka jana kuhusu Tathmini ya Uwindaji wa Kitalii, Wizara ilianzisha mchakato wa kuwezesha Taifa kufaidika zaidi na rasilimali ya wanyamapori katika sekta ya uwindaji wa kitalii. Aidha, Wizara yangu ilipitia ada mbalimbali ili kuzirekebisha zilingane na zile zinazotowwa katika nchi jirani hususan Jumuiya ya Kimaendeleo ya nchi Kusini mwa Afrika - SADC. Lengo ni kuhakikisha kuwa kiwango cha maduhuli kinachopatikana kinaongezeka na kuwezesha serikali kumudu gharama kubwa za kuhifadhi maliasili.

#### **Ulinzi wa Rasilimali**

**10. Mheshimiwa Spika,** Wizara ilitekeleza jukumu la kulinda rasilimali ya wanyamapori kwa kuendesha doria, kutoa mafunzo na kununua vifaa. Katika kazi hiyo jumla ya siku za doria 62,137 ziliendeshwa ndani na nje ya mapori ya akiba. Aidha, watumishi 37 walipatiwa mafunzo maalum ya mbinu za kukabiliana na majangili hususan ulinzi wa Faru katika Mapori ya Akiba ya Ikorongo na Grumeti.

Ili kuimarisha Vikosi vya Doria dhidi ya uwindaji haramu unaofanywa na majangili, Wizara ilipata msaada wa silaha 700 za aina mbalimbali, risasi na magari ya doria 20 kutoka kwa wakereketwa wa uhifadhi wa wanyamapori.

Katika kupambana na ujangili, askari wanyamapori walikamata watuhumiwa 1,013 kwa makosa ya kuingia, kuwinda na kuvua samaki katika maeneo yaliyohifadhiwa na kupatikana na nyara na silaha kinyume cha sheria. Kesi 551 zilifunguliwa katika mahakama mbalimbali na kati ya hizo, kesi 211 zilimalizika kwa watuhumiwa 393 kukiri makosa na kulipa faini ya jumla ya Shs. 38,445,994 na watuhumiwa 43 kufungwa jela jumla ya miezi 423.

#### **Ulinzi wa Maisha ya Watu na Mali**

**11. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka 2006/07, Wizara ilipokea taarifa kuhusu matukio ya watu kushambuliwa na mamba katika maeneo mbalimbali ikiwemo mito na mabwawa katika Wilaya za Mbozi na Kyela, Mito ya Ruvu, Rufiji, Malagarasi, Ugalla, Zigi, Momba, Pangani, Ruhuhu na Kilombero. Maeneo mengine ni Ziwa Nyasa, Rukwa na mabwawa ya Nyumba ya Mungu, Hokororo na Mtera. Wizara ilishirikiana na uongozi wa wilaya husika kwa kutoa risasi, magari na wataalam wa wanyamapori ili kukabiliana na matukio hayo.

**12. Mheshimiwa Spika,** Katika kuwadhibiti Kunguru Weusi ambao ni kero kubwa na tishio kwa wananchi, mazingira na viumbe wengine, Wizara imechukua hatua mbalimbali za kupambana na ndege hao. Katika kipindi cha kuanzia tarehe 27/10/2006 hadi tarehe 7/6/2007 jumla ya mitego 65 ya kuwakamata imetengenezwa na kusambazwa katika maeneo 36 Jijini Dar es Salaam. Kunguru 11,427 wamekamatwa kwenye mitego hiyo na kuteketezwa.

Vilevile, kemikali aina ya *DRC - 1339* ilinunuliwa kutoka New Zealand na kufanyiwa majaribio na wataalamu kutoka Taasisi ya Utafiti wa Viuatilifu katika nchi za Tropiki (Tropical Pesticides Research Institute - TPRI). Majaribio ya kemikali hii yameonyesha mafanikio makubwa katika kuwaangamiza kunguru hao.

#### **Kuhifadhi Ardhievu**

**13. Mheshimiwa Spika,** Kwa kuzingatia umuhimu wa kuhifadhi vyanzo vya maji, Wizara iliandaa Rasimu ya Mkakati wa Kitaifa wa Kuhifadhi Ardhioevu. Utekelezaji wa programu ya usimamizi endelevu wa ardhioevu katika wilaya tisa za Mikoa ya Mbeya na Iringa na Mapori ya Akiba ya Usangu, Mpanga-Kipengele na Rukwa/Lukwati ulifanyika. Katika mikoa ya Mbeya na Iringa jumla ya Shilingi 263 milioni zilitumika katika wilaya tisa (9) kuendesha miradi isiyoharibu mazingira. Kati ya wanachama 600 wa vikundi vya ujasiriamali vilivyosajiliwa wanachama 200 kati yao wamepatiwa mafunzo kuhusu ujasiriamali.

#### **Miundombinu katika Mapori ya Akiba**

**14. Mheshimiwa Spika,** Katika kuimarisha miundombinu kwa ajili ya uhifadhi, Wizara ilikarabati kilomita 282 za barabara na viwanja vinane vya ndege katika Mapori ya Akiba ya Selous, Rungwa, Maswa, Rukwa-Lukwati, Mpanga-Kipengele, Liparamba na Lukwika-Lumesule-Msanjesi.

#### **Usimamizi na Uendelezaji wa Raslimali**

**15. Mheshimiwa Spika,** Wizara ilichukua hatua mbalimbali kuhifadhi rasilimali za wanyamapori. Kufuatia ahadi iliyotolewa katika Bunge la Bajeti mwaka jana, Wizara iliandaa rasimu ya kwanza ya Mpango wa Usimamizi na Uendeshaji wa Pori la Akiba Maswa (General Management Plan).

#### **Ushirikishaji Jamii na Elimu kwa Umma**

**16. Mheshimiwa Spika,** Mwelekeo wa Sera ya Wanyamapori ni kushirikisha jamii katika kuhifadhi na kunufaika na rasilimali za wanyamapori. Maeneo nane ya Jumuiya ya Hifadhi ya Wanyamapori (WMAs) kati ya kumi na sita yalipatiwa Haki ya Matumizi. Aidha, washiriki 43 kutoka Jumuiya nne walipata mafunzo ya ujasiriamali katika kituo cha ujasiriamali cha Chuo Kikuu cha Dar es Salaam.

Kati ya WMA nane zilizopatiwa Haki ya matumizi, Jumuiya tano ambazo ni; Ipole, Uyumbu, Ngarambe/Tapika, Burunge na Ikona zilinufaika na mgawo wa jumla ya Shilingi 74, 074,705. Kiasi hicho kilikuwa ni mafao yatokanayo na uwindaji wa kitalii katika maeneo yao, chini ya utaratibu wa kugawana mapato kati ya Hazina, Wizara, na Halmashauri za Wilaya.

Wizara ilitoa mafunzo kwa wananchi ili kuwajengea uwezo na ufanisi katika kushiriki katika kuhifadhi maliasili kwenye maeneo ya ardhi za vijiji. Mafunzo hayo yalitolewa na Kituo cha Mafunzo ya Uhifadhi Maliasili kwa Jamii cha Likuyu-Sekamaganga katika Wilaya ya Namtumbo na Chuo cha Taaluma ya Wanyamapori Pasiansi katika Jiji la Mwanza. Katika mwaka huu, jumla ya wananchi 143 kutoka maeneo mbalimbali nchini wamepatiwa mafunzo ya kuhifadhi maliasili katika vyuo hivyo.

#### **Taasisi ya Utafiti wa Wanyamapori Tanzania (TAWIRI)**

**17. Mheshimiwa Spika,** Jukumu kuu la Taasisi ni kufanya, kuratibu na kusimamia utafiti wa wanyamapori hapa nchini. Katika mwaka wa fedha wa 2006/2007 utafiti ulifanyika katika maeneo yafuatayo;

- Uchunguzi wa aina za nyuki na mimea inayotumiwa na nyuki katika Mikoa ya Arusha na Kilimanjaro.
- Uchunguzi wa magonjwa ya wanyamapori ndani ya hifadhi za Taifa za Arusha, Serengeti, Ziwa Manyara na Eneo la Hifadhi ya Ngorongoro.
- Mahusiano ya watu na tembo katika maeneo ya magharibi mwa Serengeti katika Wilaya za Serengeti na Bunda.
- Kufuatilia kurudi na kuongezeka kwa mbwa mwitu katika Hifadhi za Serengeti na Ngorongoro. Jumla ya Mbwa mwitu 57 wameshatambuliwa na kumbukumbu zao zinafahamika

kwa njia ya picha.

- Ukusanyaji wa takwimu za mtawanyiko wa aina mbalimbali za mammalia Tanzania.

**18. Mheshimiwa Spika,** Sensa ya wanyamapori ni muhimu sana ili kuweza kupanga matumizi endelevu ya rasilimali hii. Katika kipindi cha 2006/07 Taasisi iliendesha Sensa za wanyamapori zilizofanyika katika maeneo ya Hifadhi za Taifa za Katavi, Ruaha, Serengeti, Tarangire na Ziwa Manyara. Vile vile katika Mapori ya Akiba ya Kigosi, Moyowosi, Rungwa, Selous na Ugalla na kwenye maeneo yanayozunguka mapori yaliyohifadhiwa.

Sensa hizo zilibaini kuwa idadi ya tembo kwa ujumla imeongezeka kutoka 121,000 mwaka 2003 hadi kufikia tembo 142,000 mwaka 2006. Ongezeko hilo ni sawa na asilimia 15, kwa nchi nzima. Matokeo haya yanadhihirisha kazi nzuri ya ulinzi iliyofanywa na wahifadhi katika maeneo yao ya kazi. Idadi ya wanyama wengine kama vile nyati, pofu, twiga, kiboko, simba, nyemera, ngiri, na pundamilia haikubadilika ikilinganishwa na sensa zilizotangulia.

**19. Mheshimiwa Spika,** Mojawapo ya majukumu ya Taasisi ni kujenga uwezo wa kitaalam kwa wananchi ili kuboresha mbinu za uzalishaji wa mazao ya nyuki hivyo kuinua vipato vyao. Kwa kuzingatia hayo, Taasisi iliendesha mafunzo ya ufugaji nyuki kwa njia za kisasa kwa wafugaji kutoka Wilaya nne ambazo ni Kiteto (6), Ngorongoro (55), Chunya (9) na Bagamoyo (84). Aidha, Taasisi ilitoa mafunzo ya ugani kwa Maafisa 26 kutoka Mkoa wa Mara na Maafisa 9 kutoka 'Natural Forest Resources Management and Agroforestry Centre' (NAFRAC) Shinyanga. Pia mafunzo ya ugani yalitolewa kwa wataalamu kutoka nje ya nchi kama ifuatavyo; Uingereza (7) Uholanzi (2) na Botswana (2).

#### **Hifadhi za Taifa Tanzania**

**20. Mheshimiwa Spika,** Majukumu makuu ya Shirika la Hifadhi za Taifa (TANAPA) ni kutunza na kuendeleza maeneo yote yaliyotengwa kama Hifadhi za Taifa kwa manufaa ya Watanzania na jumuiya ya kimataifa. Katika mwaka wa fedha wa 2006/07, Shirika lilifanya mapitio ya mpango mkakati wake utakaotumika kuanzia mwaka huu 2007/08 hadi 2011/12. Mpango huo umeainisha baadhi ya maeneo yatakayopewa kipaumbele kama ifuatavyo:

- Kuhifadhi maeneo kwa kutumia mbinu za kisasa za uhifadhi na utaalamu bora;
- Kukuza na kupanua utalii katika hifadhi za mashariki, magharibi na kusini mwa nchi yetu ili kuongeza wigo wa biashara ya utalii na hivyo kuongeza ajira; na
- Kuimarisha mahusiano na ushirikiano kati ya Hifadhi na wananchi walio jirani ili kuboresha ulinzi wa rasilimali ya wanyamapori ndani na nje Hifadhi zilizopo jirani nao.

**21. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza majukumu yake, Shirika la Hifadhi za Taifa Tanzania lilisimamia uhifadhi wa maliasili na mazingira; kufanya doria za uzuiaji ujangili na kuangalia mwenendo wa shughuli za utalii ndani ya hifadhi ili kuhakikisha kuwa hifadhi zetu zinabakia kuwa kivutio kikubwa cha watalii.

Kati ya Julai 2006 na Machi 2007, idadi ya watalii ilifikia 557,370 na kuingizia Shirika Shilingi 58.3 bilioni. Mafanikio hayo yalitokana na juhudi kubwa za kutangaza utalii na vivutio vya utalii nje ya nchi na uboreshaji wa miundombinu, hususan barabara. Jumla ya barabara zenye urefu wa kilometa 1954 zilifanyiwa ukarabati katika Hifadhi za Taifa zifuatazo; Arusha (50 km), Katavi (67km), Kilimanjaro (37km) Lake Manyara (70), Mikumi, (60km), Ruaha (400), Saadani (150km), Serengeti (1000 km) ) na Tarangire (120 km)

**22. Mheshimiwa Spika,** Uimara wa Shirika ni pamoja na ubora wa watumishi wake na motisha mbali mbali wanazopata ili kuchochea utendaji wao na hivyo kuongeza tija kazini. Katika mwaka wa fedha 2006/07 Shirika liliboresha masilahi ya watumishi kwa kuongeza mishahara yao kwa asilimia 80. Aidha Shirika lilianzisha bima maalum ya wafanyakazi (Group Endowment

Assurance Scheme) ili kuwawezesha watumishi wa muda mrefu (zaidi ya miaka 10) wa Shirika kupata mafao bora zaidi wanapostaafu.

**23. Mheshimiwa Spika,** Katika kudumisha ushirikiano na vijiji vilivyo jirani na Hifadhi za Taifa, Shirika linatekeleza mpango wa ujirani mwema kila mwaka. Katika kipindi cha 2006/07, Shirika lilitumia jumla ya Shilingi 940,484,800 kusaidea miradi ya maendeleo iliyoanzishwa na wananchi. Fedha hizo zilitumika katika kazi mbalimbali ikiwemo ujenzi wa madarasa, mabweni, nyumba za walimu, zahanati, barabara, ununuzi wa samani, na huduma za maji.

**24. Mheshimiwa Spika,** Mojawapo ya mahitaji ya Sera ya Wanyamapori na mwongozo wa kusimamia na kuendeleza Hifadhi za Taifa ni kuhakikisha kila eneo la hifadhi lina Mpango wa Usimamizi na Uendelezaji (General Management Plan). Katika kipindi cha 2006/07, Shirika lilikamilisha kuandaa mipango ya Usimamizi na Uendelezaji wa Hifadhi za Taifa za Serengeti, Mahale, Mikumi na Kilimanjaro.

### **Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro**

**25. Mheshimiwa Spika,** Mamlaka inasimamia Eneo la Ngorongoro linalojumuisha hifadhi ya wanyamapori na makazi ya watu. Katika vijiji vinavyozunguka Eneo la Hifadhi ya Ngorongoro, miradi ya ujirani mwema iliyotekelezwa ni pamoja na mradi wa maji wa Makhoromba (Karatu) ujenzi wa Shule za Sekondari Malambo, Loliondo na Digodigo katika Wilaya ya Ngorongoro, ujenzi wa Shule ya Sekondari Welwel katika Wilaya ya Karatu, mradi wa maji wa Shule ya Sekondari Banjika (Karatu), ujenzi wa madarasa, Shule ya Msingi Lositete (Karatu) na mradi wa Laja Wildlife Corridor (Mbulu). Aidha, Mamlaka ilitoa huduma mbalimbali za kijamii kwa wananchi katika Wilaya kadhaa ikiwemo Wilaya za Bukoba, Arumeru, Arusha, Monduli, Karatu, Mbulu, Ngorongoro, Musoma, Bunda, Ukerewe, Nzega na Kongwa. Jumla ya Shilingi 264,578,100 zilitumika katika miradi hiyo.

Uendelezaji wa Kreta ya Embakai ulifanyika kwa kukarabati urefu wa kilomita 12 za barabara kutoka eneo la “View point” hadi Lemala ili watalii waweze kutembelea eneo hilo. Jumla ya kilomita 331 za barabara ndani ya Hifadhi zilikarabatiwa katika mwaka 2006/2007. Ili kuboresha huduma za jamii, Shirika lilijenga madarasa matano, tanki la maji na kufanya marekebisho ya chanzo cha maji katika shule ya Sekondari Embarway.

**26. Mheshimiwa Spika,** Idadi ya watalii waliotembelea Hifadhi ya Ngorongoro katika kipindi cha Julai 2006 hadi Machi 2007 ni 301,527 (watalii 221,446 ni kutoka nje ya nchi na 80,061 ni watalii wa ndani) ambao kwa pamoja walilingizia Shirika jumla ya Shilingi 24.7 bilioni.

### **Mfuko wa Kuhifadhi Wanyamapori Tanzania**

**27. Mheshimiwa spika,** Katika kipindi cha mwaka 2006/07, Mfuko wa Kuhifadhi Wanyamapori Tanzania ulikusanya Shilingi 7.0 bilioni. Fedha hizo zilitumika katika kuimarisha doria za uzuiaji ujangili, utafiti, mafunzo ya uhifadhi na kazi za maendeleo katika Mapori ya Akiba. Aidha, Mfuko uligharamia miradi ya maendeleo inayohusu ushirikishaji wananchi katika uhifadhi. Jumla ya shilingi 261.7 milioni zilitumika kugharamia miradi hiyo ya wananchi.

### **Chuo cha Wanyamapori Mweka**

**28. Mheshimiwa Spika,** Chuo cha Wanyamapori Mweka kilidahili wanafunzi 278 wa mafunzo ya muda mrefu. Idadi hii iliongezeka kwa asilimia 34 ikilinganishwa na udahili wa wanafunzi 206 wa mwaka 2005/06. Maombi ya kujiunga na Chuo yanazidi kuongezeka lakini Chuo hakiwezi kudahili zaidi ya wanafunzi 260 kwa sababu kina upungufu wa mabweni, madarasa na vifaa vya kupigia kambi kwa mafunzo ya vitendo.

Ili kuhakikisha kuwa Chuo kinakidhi mahitaji ya taaluma, upanuzi na ukarabati wa miundombinu ulifanyika. Kazi zilizotekelezwa ni pamoja na ukarabati na ujenzi wa mabweni mapya, hivyo

kuwezesha chuo kupokea wanafunzi wengi zaidi. Vilevile, chuo kilichimba kisima cha maji na kununua jenereta yenye uwezo wa KVA 200 na kompyuta 81.

## **SEKTA YA MISITU NA NYUKI**

### **Utekelezaji wa Sera na Sheria**

**29. Mheshimiwa Spika,** Tanzania ina karibu ya hekta milioni 33.5 za misitu na misitu mataji wazi, kati ya hizi, hekta milioni 13 zimetengwa rasmi na Serikali kama Misitu ya Hifadhi. Aidha, hekta 85,000 za eneo lililotengwa na serikali ni mashamba 16 ya miti (forest plantations) na hekta milioni 1.6 ni maeneo ya lindimaji (catchment forests) ambazo zinajumuisha misitu ya Tao la Milima ya Mashariki yenye mifumo ya ikologia ya kipekee, rasilimali ya jene (genetic resources) na bioanuwai kubwa.

Wizara inapitia Sera ya Misitu ya Mwaka 1998. Aidha, Wizara ilitangaza Sheria za Misitu Namba 14 ya mwaka 2002 na Kanuni zake katika Mikoa ya Singida, Dodoma, Manyara, Kigoma na Tabora. Katika kutekeleza sheria hiyo, Wizara ilisitisha usafirishaji magogo nje ya nchi, kuandaa Mwongozo wa Uvunaji endelevu wa misitu na kuunda vikosi vya udhibiti wa mazao ya misitu vyenye askari 44 katika kanda tano ambazo ni Kanda ya Mashariki, Kanda ya Kusini, Kanda ya Magharibi, Kanda ya Ziwa na Kanda ya Kaskazini. Aidha, Wizara ilikadiria kiasi cha magogo yanayoweza kuvunwa katika wilaya 11 za Kanda ya mashariki na Nyanda za Juu kusini. Katika makadirio hayo ujazo wa magogo yaliyosimama ni meta za ujazo 55,848,888 na yanayoruhusiwa kuvunwa kwa mwaka ni meta za ujazo 2,000,000. Hivyo tuna rasilimali kubwa ya magogo lakini uwezo wetu wa kuyapasua mbao ni mdogo.

### **Usimamizi na Uendelezaji wa Misitu**

**30. Mheshimiwa Spika,** Katika kuwezesha upatikanaji wa mazao ya misitu na utunzaji wa mazingira, Wizara ilizalisha na kusambaza mbegu bora za miti pamoja na vipandikizi (grafting/budding) ambazo ziligharimu kiasi cha shilingi 32,045,200 na kuipatia serikali jumla ya shilingi 157,459,359 hadi kufikia Mei 2007. Wizara ilikusanya kilo 10,557 za mbegu za miti na kuuza kilo 8,858 nchini na kilo 1,187 nje ya nchi pamoja na kusambaza miche 31,307 hapa nchini.

Ili kuhakikisha kuwa upatikanaji wa mbegu bora unakuwa endelevu, Wizara ilianzisha vyanzo vitatu vya mbegu bora za miti ya Mikaratusi. Vilevile, vyanzo vitano vya miti ya kiasili aina ya Mvule na Mkangazi vilitambuliwa na kuandikishwa katika sehemu mbali mbali nchini. Wizara pia, iliendelea kutunza vyanzo 25 vya mbegu za miti ya aina mbalimbali.

**31. Mheshimiwa Spika,** Katika kuendeleza rasilimali ya misitu, Wizara ilitunza Mashamba ya Miti ya Serikali 16 kwa kukuza miche 8,233,740 kati ya miche 8,400,000 iliyotarajiwa katika mwaka 2006/07. Vilevile, hekta 5,563 zilipandwa miti na hekta 3,293 zilipogolewa (pruning) matawi. Palizi ilifanyika katika hekta 4,419 na kutengeneza barabara zenye urefu wa kilomita 553.

### **Upandaji Miti**

**32. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza Kampeni ya Taifa ya Kupanda Miti, Wizara kwa kushirikiana na Serikali za Mitaa, Serikali za Vijiji na wadau wengine ilihamasisha kila mkoa kupanga siku yake ya kupanda miti kwa kufuata majira ya mvua. Katika kipindi cha mwaka 2006/07, upandaji miti ulifanyika wakati wa majira ya mvua. Hadi mwishoni mwa Aprili 2007, miche milioni 18 ilipandwa nchini kote.

### **Upanuzi wa Hifadhi za Misitu**

**33. Mheshimiwa Spika,** Ili kupanua maeneo ya Hifadhi ya Misitu, Wizara ilipima na kuchora ramani za misitu ya Serikali Kuu na vijiji zenye jumla ya hekta 183,330 katika Mikoa ya Pwani, Morogoro, Iringa, Mbeya, Singida na Tanga ambapo jumla ya misitu 35 ilipimwa.

Aidha, katika mwaka wa fedha wa 2006/07, Wizara ilipima Misitu ya vijiji yenye ukubwa wa hekta 58,735 katika Wilaya za Kilosa, Mbozi, Singida, Handeni, Mkuranga, Kilombero na Rufiji. Misitu hii imepimwa kwa kusudio la kukamilisha taratibu za kuzihifadhi chini ya uangalizi wa vijiji husika. Vilevile, rasimu ya kuitangaza misitu ya hifadhi ya vijiji mbalimbali wilayani Singida, Monduli, Kiteto, Mufindi, Mkuranga na Liwale imetayarishwa.

#### **Kuendeleza Ufugaji Nyuki**

**34. Mheshimiwa Spika,** Katika kutangaza mazao ya nyuki kwenye masoko ya ndani na nje ya nchi mwezi Septemba 2006, Wizara kwa kushirikiana na shirika lisilo la kiserikali la “National Honey Show” waliandaa maonesho ya asali yaliyofanyika katika Manispaa ya Dodoma. Maonesho hayo yalishirikisha wafugaji nyuki 150 kutoka vikundi vya Mikoa ya Mbeya, Tabora, Rukwa, Tanga, Kigoma, Manyara, Singida na Dodoma. Kwa mara ya kwanza, Wafugaji nyuki walikutanishwa na wanunuzi wa asali kama vile Kampuni ya Fida Hussein, Honey Care na Traid Craft. Aidha, wawakilishi wa vyombo vya fedha na mikopo walishiriki na kutoa miongozo ya jinsi ya kupata mikopo toka taasisi hizo. Mashirika ya nchi wahisani pamoja na wawakilishi kutoka Kenya, Uganda na Zambia walikuwa miongoni mwa washiriki.

**35. Mheshimiwa Spika,** Katika kuwezesha wafugaji nyuki kuanzisha hifadhi za nyuki, Vijiji vya Kalangasi, Lutona na Tura katika Wilaya ya Uyui; Nkonko na Mpola katika Wilaya ya Manyoni na Kijiji cha Kilimamzinga Wilaya ya Handeni viliwezesha kutenga maeneo na kupima Hifadhi za Nyuki za Vijiji. Aidha, shule tano za msingi Wilayani Manyoni ziliwezesha kuanzisha manzuki. Mwaka 2006/07 Wizara ilitenga hekta 1200 za Hifadhi ya Nyuki ya Taifa ya Kang’ata, wilayani Handeni na hekta 500 za Hifadhi ya Aghondi, Manyoni ambapo hatua za kuzitangaza na kumiliki hifadhi hizi zinaendelea.

#### **Ulinzi wa Misitu**

**36. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2006/07 kulijitokeza wimbi kubwa la uvamizi wa misitu katika sehemu mbali mbali hapa nchini. Uvunaji haramu katika misitu pia umeathiri misitu na kupunguza pato la serikali. Biashara kubwa ya magogo yaliyovunwa kinyume cha sheria ilifanyika katika nchi za China, Japan na nchi nyingine za Kusini Mashariki mwa Asia.

Katika kudhibiti uhalifu huo ndani ya nchi, Vikosi vya doria katika Mikoa ya Dar es Salaam, Tabora na Lindi, vilikamata mazao mbalimbali ya misitu vikiwemo vipande 50,282 vya mbao, mkaa gunia 2,288, “Gum Arabica” tani 103.9, nguzo vipande 4,600, slipa 330, magogo yenye mita za ujazo 208, samani za aina mbalimbali 2,118 na milango 560 vilivyotumia mbao na magogo yaliyovunwa kinyume cha sheria. Sambamba na mazao ya misitu, vifaa vilivyotumika katika uhalifu vilikamatwa ambavyo ni baiskeli 112, misumeno 54, bunduki aina ya gobore sita, risasi saba, bastola moja na mahema mawili. Nyara nyingine zilizokamatwa ni ngozi mbili za nyoka, ngozi moja ya simba na meno manne ya tembo. Katika doria hizo jumla ya Makambi 32 ya Wavamizi yaliharibiwa.

#### **Misitu ya Hifadhi na Vyanzo vya Maji**

**37. Mheshimiwa Spika,** Katika utekelezaji wa mkakati wa kuhifadhi mazingira ya ardhi na vyanzo vya maji, Wizara ilianza zoezi la kuondoa wavamizi katika maeneo ya Shamba la Miti Kilimanjaro Magharibi na Misitu ya Hifadhi ya Kazimzumbwi na Pugu katika Mkoa wa Pwani. Vilevile, wavamizi waliondolewa katika Misitu wa Hifadhi wa Biharamulo, Hifadhi za Misitu Wilaya za Uyui na Urambo Mkoani Tabora, Misitu ya Hifadhi ya Mazingira Asilia ya Amani na Misitu wa Hifadhi wa Nilo mkoani Tanga. Hadi kufikia Machi 2007, wavamizi wapatao 111,129 wakiwemo wafugaji wenye mifugo 79,238, wachimba madini wadogo wadogo na wakulima waliondolewa katika maeneo ya misitu hiyo.

#### **Tathmini ya Rasilimali**

**38. Mheshimiwa spika,** Katika kutambua wingi wa raslimali ya misitu, Wizara ilifanya makadirio ya ujazo wa miti iliyosimama katika mashamba ya miti yenye ukubwa wa hekta 8,421 ya Shume (Lushoto), Meta za ujazo 264,081 Longuza (Muheza) na Meta za ujazo 370,622 Mtibwa (Mvomero). Katika zoezi hilo, jumla ya meta za ujazo 62,924 za miti ziliruhusiwa kuvunwa.

Uvunaji Endelevu wa Mazao ya Misitu

**39. Mheshimiwa Spika,** Kufuatia kupitishwa kwa Mwongozo wa Uvunaji Endelevu na Biashara ya Mazao ya Misitu mwezi Agosti 2006, Kamati za kusimamia uvunaji wa mazao ya misitu ziliundwa katika wilaya 90 Tanzania Bara. Kamati hizo zinaendelea kuanzishwa katika Wilaya zilizobaki. Ili kufanikisha majukumu ya kamati, semina za kuboresha utaratibu wa uvunaji na biashara ya mazao ya misitu zilifanyika katika kanda saba. Kutokana na wimbi kubwa la ukataji wa magogo katika misitu ya asili, Wizara imezielekeza Wilaya 56 zinazovuna mazao ya misitu, kuandaa mipango ya uvunaji na kuwasilisha Wizarani ili ihakikiwe na kupitishwa kabla ya leseni kuanza kutolewa msimu unapoanza.

**40. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2006/07, Wizara iliandaa Rasimu za Mrahaba wa Mazao ya Misitu; kudhibiti Biashara ya Mazao ya Misitu kutoka Nje ya Nchi; na Kuzuia Uvunaji wa Miti ya Misandali. Rasimu hizi ni sehemu ya Sheria ya Fedha iliyojumuishwa katika Bajeti ya Serikali iliyowasilishwa kwenye Bunge lako tukufu tarehe 14 Juni 2007.

#### **Utalii Ikolojia**

**41. Mheshimiwa Spika,** Utalii ikolojia uliendelea kuimarishwa katika misitu ya mazingira asili ya Amani, Misitu ya Hifadhi ya Duluti, Rau, Kimboza, Shume, Magamba na Kilimanjaro. Aidha, Misitu ya Hifadhi ya West Kilombero Scarp iliyopo wilayani Kilolo na misitu ya Matundu, Nanganje, Lyondo na Iwonde iliyopo wilayani Kilombero ilipimwa kwa pamoja ili kuwezesha Misitu hiyo kupandishwa hadhi kuwa Hifadhi ya Mazingira Asilia ya Kilombero (Kilombero Nature Reserve) yenye ukubwa wa hekta 134,511. Vilevile, Wizara iliandaa Rasimu ya kutangaza Hifadhi za Mazingira Asilia (Nature Reserves) za Nilo mkoani Tanga. Aidha, Wizara kupitia Sekta ya Utalii imeanza mchakato wa kuandaa Rasimu ya Mwongozo wa Kuendeleza Utalii wa Ikolojia nchini (eco-tourism).

#### **Viwango na Ubora wa Mazao ya Misitu na Nyuki**

**42. Mheshimiwa Spika,** Kwa kutambua umuhimu wa kuzingatia ubora na kuinua viwango kwa lengo la kukidhi soko la ndani na nje ya nchi, Wizara imeandaa mpango wa kudhibiti mabaki ya dawa katika asali (Chemical Residue Monitoring Plan for 2007). Katika mpango huo, sampuli za asali zitachukuliwa kutoka katika maeneo mbalimbali nchini na kupimwa kwenye maabara teule. Aidha, wadau 100 watapewa mafunzo ya namna ya kufuatilia, kukusanya sampuli na kuhakiki ubora wa asali. Vilevile, Mwongozo wa udhibiti wa ubora wa mazao ya nyuki umetayarishwa kwa lugha ya Kiingereza na kutafsiriwa kwa lugha ya Kiswahili na nakala 2000 zimechapishwa.

**43. Mheshimiwa Spika,** Tanzania ilishiriki kuandaa chombo cha kutangaza na kuunganisha nchi za Afrika katika biashara ya mazao ya nyuki kinachoitwa ApiTrade Africa. Kupitia chombo hiki, mazao ya nyuki yatatangazwa na kupata masoko ndani na nje ya nchi. Aidha, nchi wanachama watapata taarifa za masoko duniani na kubadilishana uzoefu na habari za kitaalam kuhusu uendelezaji wa ufugaji nyuki.

#### **Ushirikishaji Jamii**

**44. Mheshimiwa Spika,** Ushirikishaji jamii katika usimamizi wa misitu kwenye wilaya 54 ulifanyika ambapo wanavijiji waliwezesha kumiliki misitu iliyopo ndani ya ardhi ya vijiji na kuingia mkataba na Serikali katika kusimamia misitu ya hifadhi hizo. Serikali za Mitaa zilizengewa uwezo wa kutekeleza usimamizi shirikishi kwa kupewa vitendea kazi pamoja na mafunzo mbalimbali. Aidha, Mwongozo wa Usimamizi Shirikishi wa Misitu kwa Jamii na Mfumo wa



kukusanya na kuhifadhi kanzidata za misitu na nyuki (National Forest and Beekeeping Data Base - NAFOBEDA) umetayarishwa. Hadi sasa kuna hekta milioni 3.6 za misitu ambazo ziko chini ya usimamizi shirikishi katika vijiji 1,788 vilivyopo katika wilaya 54.

**45. Mheshimiwa Spika,** Wizara ilitoa elimu ya ufugaji nyuki ili kuongeza ufahamu miongoni mwa wananchi juu ya faida za ufugaji nyuki kiuchumi, kijamii na kimazingira. Semina 14 kuhusu mbinu bora za ufugaji nyuki zilitolewa kwa wafugaji nyuki katika Wilaya za Chunya, Uyui, Nachingwea, Rufiji, Kilindi, Njombe, Simanjiro, Kiteto na Babati. Aidha, Wizara ilinunua na kusambaza mizinga na vifaa mbali mbali vya ufugaji bora wa nyuki kwa ajili ya maonyesho katika wilaya za Manyoni, Handeni, Kondoa na Kibondo.

Uhamasishaji wa ufugaji nyuki uliendelezwa ambapo Wilaya ya Manyoni iliweza kuanzisha na kusajili vyama saba vya wafugaji nyuki. Aidha, wafugaji nyuki katika kijiji cha Mswaki Wilaya ya Handeni walianzisha Chama Cha Wafugaji Nyuki cha Kuweka na Kukopa.

#### **Elimu kwa Umma**

**46. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka 2006/07, Wizara ilitangaza vipindi 70 vya redio kupitia kipindi cha Maliasili na Misitu ni Uhai, Programu tano za televisheni na vipindi viwili vya mahojiano ya moja kwa moja kwa televisheni.

Aidha, machapisho mbalimbali yakiwemo nakala 15,000 za vipeperushi, vijarida na vijitabu vilichapishwa. Baadhi ya machapisho na vipeperushi hivyo ni; Hifadhi Mazingira, Punguza Umaskini; Mabango ya Sera ya Taifa ya Ufugaji Nyuki; Nyuki ni Hazina; Nishati Mbadala; na Usimamizi Shirikishi wa Misitu. Wizara pia, iliandaa na kusambaza maelezo kuhusu taratibu za Serikali za kusafirisha mazao ya misitu nje ya nchi, Mwongozo wa Uvunaji, Usafirishaji na Biashara ya Mazao ya Misitu, Uboru wa asali, Njia rahisi ya kutambua asali yenye kiwango kizuri cha maji na isiyochemshwa.

#### **Taasisi ya Utafiti wa Misitu**

**47. Mheshimiwa Spika,** Katika miaka ya hivi karibuni kumetokea matatizo ya kuihusisha miti aina ya mikaratusi na kukauka kwa vyanzo vya maji nchini. Utafiti duniani umeonesha kuwa kuna aina zaidi ya 600 za miti hii na kati ya hizo zipo zinazofaa katika kuhifadhi vyanzo vya maji na zisizofaa. Kutoka na utafiti huo Taasisi imeanza kuelimisha jamii juu ya aina za mikaratusi na matumizi ya maji kupitia magazeti na televisheni. Aidha, Taasisi kwa kushirikiana na Kituo cha Kimataifa cha Kilimo Mseto (World Agroforestry Centre) imechagua maeneo ya kutafiti mikaratusi na mianzi inavyotumia maji katika Mkoa wa Iringa.

Utafiti juu ya mazao yasiyo timbao umebaini miti ya *Commiphora* huko Arusha na Manyara inayotoa manemane inayotumika kama dawa, mti wa Mnango huko Bagamoyo unaotoa gamu iliyokuwa inatumika kama malighafi kutengeneza rangi na mti wa *Boswellia* huko Mkomazi unaotoa ubani unaotumika katika ibada na sherehe za kimila. Mazao haya yana umuhimu mkubwa wa uchumi jamii na utafiti utafanyika juu ya masoko ili kubaini mchango wa mazao haya katika kuongeza Pato la Taifa.

**48. Mheshimiwa Spika,** Utafiti juu ya ufanisi wa upasuaji magogo kwenye mashamba ya miti ya Rongai, Kilimanjaro Magharibi na Meru umebaini kupotea kwa kiasi kikubwa cha magogo kama vumbi kutokana na kutumia misumeno mibaya kwa upasuaji mbao. Wizara inaelekeza kuwa misumeno ya moto (chainsaws) na ile ya mkono (pitsaws) itumike tu katika kuangusha miti na si kupasulia mbao kwenye misitu yote nchini.

Mradi wa bioteknolojia ya mikaratusi inayokua haraka umeanza kupata matokeo ya aina za vyahuso (Clones) zinazostawi katika maeneo mbalimbali nchini na kitalu kikubwa cha kuzalisha miche kimeanzishwa huko Kwamarukanga, Korogwe. Aidha, teknolojia tano za kilimo mseto zimesambazwa kwenye kaya 830 katika maeneo mbalimbali.

Taasisi ikishirikiana na Taasisi za nchi za Finland na Sweden imeanzisha majaribio darasa ya kukuza na kuhifadhi misitu ya miombo huko Kitulang'alo, Morogoro. Matokeo ya utafiti huu yatasaidia uendelezaji na ukadiriaji wa ujazo wa misitu ya vijiji iliyoanzishwa kwa Mpango Shirikishi wa Idara ya Misitu na Nyuki.

Taasisi imeshiriki kutengeneza mikakati ya kupunguza matukio ya moto na matumizi endelevu ya misitu ya Tao la Mashariki. Aidha, spishi vamizi 18 zinazopunguza bioanuwai katika milima hii zimebainishwa.

**49. Mheshimiwa Spika,** Katika jitihada za kusambaza matokeo ya utafiti taasisi iliandaa Kongamano la Pili la Kilimo Mseto ambapo mada 24 ziliwasilishwa na nakala 1000 za kumbukumbu zilichapishwa. Taasisi imechapisha na kusambaza nakala 350 za Jarida la TAFORI na nakala 150 za bibliografia ya Milima ya Tao la Mashariki.

Ili kuboresha mazingira ya kazi, TAFORI imeanzisha mchakato wa kupata Mtaalam Mshauri (Consultant) kwa ajili ya kuandaa michoro, nyaraka za zabuni na usimamizi wa ujenzi wa Makao yake Makuu huko Morogoro.

## **SEKTA YA UVUVI**

### **Usimamizi wa rasilimali ya Uvuvi nchini**

**50. Mheshimiwa Spika,** Wizara ina jukumu la kusimamia na kuhakikisha kuwa Maliasili ya Uvuvi inalindwa, inahifadhiwa na kuendelezwa kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vijavyo. Usimamizi huu unalenga kuwa na uvuvi endelevu utakoachangia kukuza uchumi wa Taifa, kuongeza kipato, lishe, ajira na hivyo kupunguza umasikini kwa wananchi.

Katika kipindi cha mwaka 2006/07 jumla ya tani 341,550 za samaki zenye thamani ya shilingi 285,718,540,350 zilivunwa katika maeneo yote ya Uvuvi nchini. Kati ya samaki waliovuliwa kiasi cha tani 50,463 zenye thamani ya Dola za Kimarekani milioni 141,286,038 ziliuzwa nje ya nchi na kuliingizia Taifa shilingi 9,882,411,712.

**51. Mheshimiwa Spika,** Katika Ziwa Victoria, walivuliwa samaki wenye uzito wa tani 239,340 zenye thamani ya shilingi 208.5 bilioni. Tathmini ya hali ya uvuvi iliyofanyika katika Ziwa Victoria ilibaini kwamba uvuvi haramu umekithiri katika nchi zote tatu na kasi ya uvuaji sangara ni mkubwa kiasi cha kutishia uvuvi endelevu wa samaki hao.

Ili kukabiliana na tatizo la uvuvi haramu, nchi zote tatu zinazomiliki Ziwa Victoria zilikubaliana kuandaa na kutekeleza Mpango wa Kanda wa Kupunguza Kasi ya Uvunaji wa Sangara (Regional Plan of Action for Reducing Fishing Capacity in Lake Victoria).

**52. Mheshimiwa Spika,** Ili kuhakikisha uvuvi endelevu unadumu katika Ziwa Victoria na Tanzania inafaidika kikamilifu na rasilimali zake, Wizara iliitisha Kikao-kazi mwezi Juni 2007 kilichojumuisha Wakuu wa Mikoa, Wilaya na Watendaji Wakuu, Vyombo vya Usalama na Wenyeviti wa Halmashauri katika maeneo hayo. Kikao kazi hiki kiliweka mkakati wa kudhibiti uvuvi haramu na biashara ya magendo ya samaki mipakani .

**53. Mheshimiwa Spika,** Uvuvi katika Ziwa Tanganyika kwa mazao ya kibiashara hutegemea Dagaa na Migebuga ambayo ni maarufu kwa ajili ya chakula na biashara ndani na nje ya Mkoa wa Kigoma. Ziwa Tanganyika kwa upande wa Tanzania linakisiwa kuwa na kiasi cha tani 80,000 za samaki ambazo zinaweza kuvuliwa bila kuathiri uwezo wa samaki hao kuongezeka. Sensa iliyofanyika mwaka 2006/07 ilionyesha kuwa kuna wavuvi 12,574, vyombo 7,129 na mialo 134. Taratibu za kuwa na matumizi endelevu ya samaki wa Ziwa hili zinaandaliwa kwa kushirikiana na nchi jirani shiriki katika milki ya Ziwa hili.

**54. Mheshimiwa Spika,** Hadi sasa uvuvi wa samaki wa mapezi kutoka bahari yetu umelenga sana soko la ndani. Hata hivyo, uvuvi wa kibiashara unahusisha mazao ya Kambamiti

(prawn), Kambakoche (Lobster), na Pweza (Octopus). Katika mwaka 2006/07 tani 49,838 za mazao mbalimbali zilivuliwa kwenye bahari yetu na kuliingizia Taifa shilingi bilioni 44.

Uvuvi wa Kamba miti umekuwa ukishuka kwa miaka kadhaa kutoka tani 1,027 mwaka 1994 hadi tani 307 mwaka 2006. Ukame uliotokea mfululizo ulichangia katika kupungua kwa rasilimali hii. Hatua za kuhakikisha uvuvi wa kamba unakuwa endelevu zimechukuliwa ikiwa ni pamoja na kupunguza msimu wa uvuvi kutoka miezi tisa hadi sita, kupunguza idadi ya meli zinazopata leseni ya kuvua na idadi ya nyavu kwa kila meli. Pia, Wizara imeimarisha ukusanyaji wa takwimu kwa kutoa vitendea kazi kwenye Wilaya za Ilala, Bagamoyo, Tanga, Mtwara na Lindi.

**55. Mheshimiwa Spika,** Mwezi Aprili, 2007 Tanzania imeomba kuwa mwanachama wa Kamisheni ya Jodari wa Bahari ya Hindi (Indian Ocean Tuna Commission) ambayo husimamia rasilimali ya samaki aina ya jodari katika Bahari ya Hindi. Samaki hawa wana tabia ya kuhama eneo moja la bahari hadi lingine kufuatana na msimu wa mwaka na katika maji yetu jodari hupatikana kwa wingi miezi ya Septemba hadi Januari. Katika Bahari ya Hindi samaki hawa huzungukia karibu nchi zote za bahari hii kufuatana na hali ya hewa ambayo huambatana na wingi wa chakula majini. Hali hii inalazimu usimamizi wa pamoja kuhusu uvunaji wa samaki hawa. Kwa sasa tathmini ya wingi wa jodari katika upande wa magharibi mwa Bahari ya Hindi ikiwemo Bahari Kuu ya Tanzania inafanywa kupita chombo hiki ili kujua wingi wake.

**56. Mheshimiwa Spika,** Bunge lako Tukufu katika kikao cha mwezi Februari, 2007 lilipitisha marekebisho ya Sheria ya Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi katika Bahari Kuu (Deep Sea Fishing Authority Act Cap. 388). Kupitia sheria hii chombo cha kusimamia uvuvi katika Bahari Kuu (The Deep Sea Fishing Authority) kitaanzishwa kipindi cha 2007/2008.

Vile vile, Wizara imeanza mchakato wa kujenga hoja Umoja wa Mataifa kuhusu kuongeza Ukanda wa Uchumi wa Bahari kutoka “Nautical Miles” 200 za sasa hadi 350. Ongezeko la ukanda huu litatuwezesha kuwa na eneo kubwa zaidi na hivyo kuwa na rasilimali nyingi zaidi za Bahari.

### **Mapitio ya Sheria ya Uvuvi**

**57. Mheshimiwa Spika,** Sheria ya Uvuvi ya mwaka 2003 na Kanuni zake zimeanza kufanyiwa mapitio kwa lengo la kuboresha usimamizi wa rasilimali za uvuvi kwa faida ya Watanzania. Sababu za msingi zilizopelekea Sheria hii ifanyiwe mapitio ni kuboresha utendaji kati ya Serikali Kuu na Serikali za Mitaa na pili, tuweze kwenda na mabadiliko ya kanuni za kimataifa za biashara ya mazao ya Uvuvi.

### **Ushirikishaji Jamii na Elimu kwa Umma**

**58. Mheshimiwa Spika,** Katika kuboresha lishe, kuongeza ajira na kuinua kipato cha wananchi, Wizara inachukua hatua za kuimarisha ukuzaji wa viumbe hai kwenye maji ili kupunguza shinikizo la uvuvi katika maji ya asili.

Mafunzo ya ufugaji samaki yaliendeshwa katika Mikoa ya Iringa, Tanga, Manyara, Kilimanjaro na Mbeya ambako Wizara ilisimamia uchimbaji wa mabwawa matano ya mfano ya ufugaji samaki kibiashara (mawili katika Mkoa wa Iringa, mawili katika pwani ya Mkoa wa Tanga na moja Mkoa wa Manyara). Ukubwa wa kila bwawa ni kati ya mita za mraba 600 hadi 1,200 yanayoweza kutunza vifaranga 1,200 hadi 2,400 kila moja. Katika mafunzo hayo, wataalam 25 wa ugani na wakulima 350 walifaidika.

**59. Mheshimiwa Spika,** Katika kuboresha ufugaji samaki, vifaranga wa mbegu bora ya samaki 120,000 kutoka Kituo cha Kuzalisha Mbegu Bora ya Samaki vilisambazwa kwa wananchi katika Mikoa ya Iringa, Morogoro, Dar es Salaam, Tanga Manyara na Kilimanjaro. Vifaranga 44,200 vilipandikizwa katika mabwawa ya asili katika Mikoa ya Morogoro na Tanga. Aidha, vifaranga wengine 76,500 walipewa watu kupandikiza kwenye mabwawa ya binafsi majumbani.

**60. Mheshimiwa Spika,** Majaribio ya unenepeshaji wa Kaa kwenye uzio (Crab fattening in cages) yalifanyika katika Mkoa wa Tanga. Jumla ya “cages” 2000 zilitengenezwa na kuweza kukuza Kaa waliouzwa kwa jumla ya shilingi milioni sita.

Aidha, ufugaji wa Kambamiti kibiashara (prawn farming) unaofanywa na Kampuni ya Alpha Krust Wilayani Mafia umeonyesha mafanikio. Mradi una mabwawa 25 yenye ukubwa wa wastani wa hekta moja na nusu kila bwawa ambayo yamepandikizwa Kambamiti. Lengo ni kuwa na mabwawa 76 yenye uwezo wa kuzalisha wastani wa tani 6 kila bwawa baada ya miezi sita.

**61. Mheshimiwa Spika,** Kilimo cha Mwani ni moja ya shughuli zinazochangia katika kuwaondolea wananchi umaskini. Kilimo hicho kinaendeshwa katika maeneo mbalimbali ya pwani yetu kwa kuhusisha takriban wakulima 3,000. Katika mwaka 2006, tani 320 za mwani mkavu wenye thamani ya Dola za Kimarekani 136,000 zilisafirishwa nje ya nchi. Ili kuhamasisha wananchi waweze kuendeleza kilimo hiki, ushuru kwenye zao hili umeondolewa linapouzwa nje ya nchi. Aidha, Mpango Mkakati wa Kitaifa wa kuboresha na kuendeleza kilimo hicho ulizinduliwa mwezi Februari 2007 huko Bagamoyo.

#### **Ulinzi na Usimamizi wa Rasilimali ya Uvuvi**

**62. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2006/07, Wizara iliendesha doria za nchi kavu na majini katika Maziwa Makuu na Ukanda wa Pwani wa Bahari ya Hindi. Jumla ya siku za doria 9,350 ziliendeshwa na zaidi ya watuhumiwa 6,060 walikamatwa na kufikishwa kwenye vyombo vya sheria ambapo kesi 236 zilifunguliwa Mahakamani. Watuhumiwa 129 walipatikana na hatia kati yao watuhumiwa 82 walihukumiwa vifungo vya kati ya mwaka mmoja na miaka mitatu. Watuhumiwa 47 walilipa faini za kati ya Shilingi 10,000 na 180,000. Aidha, magari 10, baiskeli 27 mitumbwi 245, samaki kilo 46,668, majongoo bahari kilo 1,226 na injini za mitumbwi saba vilikamatwa na zana haramu 215,725 zilikamatwa. Watuhumiwa 407 kesi zao bado zinaendelea.

**63. Mheshimiwa Spika,** Doria za uvuvi ziliimarishwa mwaka 2006/2007, kwa kuongeza boti mpya tatu na kukarabati nyingine tatu. Boti hizo mpya zilipelekwa Kigoma, Tarime na Bukoba ili kuongeza nguvu katika kudhibiti uvuvi haramu pamoja na biashara ya magendo. Aidha, Halmashauri ya Wilaya ya Iringa Vijijini ilipewa boti moja kwa ajili ya doria kwenye Bwawa la Mtera na katika bwawa la Nyumba ya Mungu, Wizara imeimarisha ulinzi wa rasilimali na ugani kwa kupeleka pikipiki moja.

**64. Mheshimiwa Spika,** Katika Bahari Kuu doria ziliendeshwa kwa kutumia ndege za kukodi. Aidha, mienendo ya meli iliweza kudhibitiwa kwa kutumia “Vessel Monitoring System (VMS)” mfumo ambao huwezesha kufuatilia mienendo ya meli kwa kutumia kompyuta. Kwa vile Tanzania ni mwanachama wa “SADC Monitoring Control and Surveillance (MCS) Network” kwa kutumia mtandao huo nchi hupeana taarifa za meli zenye sifa mbaya ili kuepuka kuzipa leseni.

#### **Usimamizi wa Vyuo vya Wizara**

**65. Mheshimiwa Spika,** Wizara inasimamia Vyuo viwili vya Mafunzo ya Uvuvi. Chuo cha Uvuvi Nyegezi hutoa mafunzo katika taaluma ya uvuvi katika ngazi ya Astashahada, ushauri wa ufugaji samaki na ni kituo cha mfano wa shughuli za uvuvi katika maji Baridi.

Chuo cha Maendeleo ya Uvuvi Mbegani hutoa mafunzo katika taaluma za Ubaharia, Uhifadhi, Uchakataji na Masoko, Ufundi wa Mitambo ya Baharini na Ujenzi wa Boti. Chuo pia kinatoa mafunzo kwa Wakaguzi wa mazao ya Uvuvi kwa nchi za Afrika Mashariki. Vilevile, chuo kinatoa ushauri wa ufugaji samaki na ni kituo cha mfano wa shughuli za uvuvi katika maji chumvi. Napenda kuchukua nafasi hii kuishukuru Serikali ya Japan kupitia taasisi yake ya ‘Overseas Fisheries Commission’ kwa kutoa Wataalam na fedha takriban shilingi milioni 600 kukarabati Chuo cha Mbegani. Kazi hii pia itatekelezwa katika kipindi cha 2007/2008 kwa shilingi milioni 500.

## Usimamizi wa Miradi ya Wizara

**66. Mheshimiwa Spika,** Wizara yangu inatekeleza Mradi wa Usimamizi wa Bahari na Mazingira ya Pwani - Marine and Coastal Environment Management Project (MACEMP) ambao ulianza rasmi Desemba mwaka 2005. Kwa kupitia mradi huu yafuatayo yalifanyika katika kipindi cha mwaka 2006/2007:

1. Kuwezesha kukamilishwa sheria iliyoanzisha Mamlaka ya Usimamizi wa Uvuvi wa Bahari Kuu (Deep Sea Fishing Authority). Muswada wa marekebisho (Amendments Bill) ulipitishwa na Bunge lako katika kikao cha Februari, 2007.
2. Kutoa fedha za kuwezesha wanavijiji kuendesha shughuli ndogondogo za kujipatia kipato. Wizara imeajiri TASAF kutokana na uzoefu wake kuwa Wakala wa kutoa fedha hiyo kwa wale watakaofaidika na mradi huo. Fedha ambayo imekwishapelekwa kwa Wadau Tanzania Bara hadi sasa ni takriban shilingi bilioni 2. Kati ya hizo, Shilingi 615 milioni zilipelekwa kupitia TASAF kwa ajili ya Miradi ya wanavijiji vya wilaya za Rufiji, Mafia na Kilwa. Idadi ya miradi iliyoibuliwa na wanavijiji wa wilaya za Rufiji, Mafia na Kilwa ni 248, kati ya miradi hiyo, 116 imefanyiwa upembuzi yakinifu kwa kushirikisha jamii na 82 imekwishapitishwa na Kamati za Wilaya ilipofika tarehe 30 Aprili 2007. Aidha, miradi iliyopitishwa na Kamati ya MACEMP ni 21 na 4 kati ya hiyo imethibitishwa kupewa fedha na TASAF.
3. Katika jitihada za kupiga vita uvuvi wa mabomu na nyavu zilizokatazwa, mradi umewezesha kufanyika kwa doria za Bahari na Ukanda wa Pwani. Hadi kufikia Juni 2007 doria maalum mbili zimefanyika katika maeneo ya mkondo wa Mafia, Rufiji na Kilwa, pamoja na maeneo ya bahari ya Mkoa wa Tanga. Aidha, doria nne za anga zimefanyika katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari Kuu kwa ushirikiano wa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar na Serikali ya Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania.  
  
Vilevile, mradi uliwezesha kufanyika kwa mikutano mbalimbali ya wadau ili kujadili mbinu shirikishi za kupiga vita uvuvi haramu. Wadau hawa ni pamoja na Wavuvi na Wawekezaji katika Sekta ya Utalii na Manispaa.
4. Kukuza weledi na uelewa wa wadau kwa kutumia warsha, mikutano na njia mbalimbali za mawasiliano, zikiwemo; makala mbalimbali na vipeperushi kuhusu matumizi endelevu na fursa za kiuchumi za rasilimali za baharini na ukanda wa pwani.
5. Kufanya mchakato wa zabuni na manunuzi ya vifaa mbalimbali kama baiskeli, pikipiki, boti, gari, vifaa vya ofisi, Kompyuta, ili kurahisisha utekelezaji wa mradi.
6. Kuorodhesha maeneo ya mambo ya kale na maarifa asilia (Inventory of cultural sites and indigenous knowledge) kwa kuwa ni rasilimali muhimu katika kuchangia uchumi wa wananchi

**67. Mheshimiwa Spika,** Mradi wa "Implementation of Fisheries Management Plan" (IFMP) ulianza mwaka 2003 chini ya ufadhili wa Umoja wa Nchi za Ulaya (EU) kwa gharama ya Euro milioni 29.9 na utakamilika mwaka 2008. Lengo kuu la mradi ni kuinua uhifadhi, uendelezaji na uvunaji endelevu wa rasilimali ya uvuvi katika Ziwa Victoria kwa faida ya vizazi vya sasa na vijavyo. Mradi unatekelezwa na nchi za Tanzania, Kenya na Uganda ambazo humiliki Ziwa Victoria. Katika kipindi cha mwaka 2006/07 Mradi umeimarisha Vikundi vya Ulinzi wa rasilimali za Uvuvi (BMUs) vipatavyo 434, umewezesha kufanyika kwa doria shirikishi jamii katika ziwa Victoria na umetoa elimu kwa umma kuhusu uvuvi endelevu.

Aidha, mradi umewezesha kukusanywa kwa takwimu za mazao ya uvuvi (Catch Assessment surveys), umetoa mafunzo kuhusu usalama na huduma za uokoaji ziwani kwa Maofisa wa Uvuvi

kutoka Mikoa yote mitatu; na umewezesha kufanyika kwa tathimini ya maeneo ya kujenga miundo mbinu ya kupokelea samaki na kuboresha Ofisi za Uvuvi kwenye Halmashauri.

**68. Mheshimiwa Spika,** Mradi wa Uwiano wa Maendeleo wa Bonde la Ziwa Tanganyika ambao utatekelezwa na nchi za Tanzania, Burundi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo, na Zambia, umekubalika rasmi Aprili, 2007. Makao yake Makuu yatakuwa Bujumbura Burundi. Lengo kuu la mradi ni kuchangia katika kupunguza umaskini wa kipato katika bonde la Ziwa Tanganyika (Lake Tanganyika Basin) ambalo zaidi ya asilimia 65 ya ukanda mzima wa bonde uko Tanzania.

Mradi huu utagharimu Dola za kimarekani milioni 68.40; kutokana na ufadhili wa Benki ya Dunia (43.3%), GEF (19.7%), Mfuko wa Maendeleo wa Norway (17.6%), IUCN (1.5%) na mchango wa kila nchi (7.2%). Tanzania itanufaika kwa kiasi cha Dola za Kimarekani milioni 4.4.

**69. Mheshimiwa Spika,** Mradi wa Uvuvi Kusini Magharibi ya Bahari ya Hindi (Southwest Indian Ocean Fisheries Project) upo katika hatua za mwisho wa maandalizi. Mradi huu unajumuisha nchi za Tanzania, Kenya, Msumbiji, Afrika Kusini, Comoro, Madagascar, Mauritius, Seychelles na Reunion utaanza mwezi Septemba 2007. Mradi huu ambao lengo lake ni kufanya utafiti ili kupata taarifa za kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi katika bahari kuu unahisaniwa na Benki ya Dunia.

#### **Uhakiki wa Ubora wa Mazao ya Uvuvi**

**70. Mheshimiwa Spika,** Ubora wa Mazao ya Uvuvi hutegemea sana mazingira ya samaki wanavyotunzwa kuanzia kuvuliwa hadi kufika kwa mlaji. Katika mwaka 2006/07, jumla ya Shilingi 400 milioni zilitumika katika kukarabati mialo 19 na kujenga mialo mipya 6 katika Pwani ya Ziwa Victoria.

Katika kuhakiki ubora wa mazao ya uvuvi, sampuli 1,564 kutoka Ziwa Victoria, Viwanda vinavyozunguka Ziwa Victoria na vilivyoko Ukanda wa Pwani zilifanyiwa uchunguzi katika maabara za ndani na nje ya nchi ili kuhakiki usalama wa afya. Wizara imesimamia na kuhakikisha kuwa ubora wa mazao ya samaki yanayouzwa ndani na nje ya nchi yanakuwa salama kwa afya za walaji.

**71. Mheshimiwa Spika,** Katika kuendeleza soko na kuhakiki ubora wa bidhaa za uvuvi, Wizara imefanya ukaguzi wa mara kwa mara katika viwanda vya kuchakata samaki. Katika mwaka 2006/07, jumla ya viwanda 15 vya kuchakata samaki, meli 15 za uvuvi, maeneo 11 ya kutunzia samaki hai na maghala manne ya kuhifadhi mazao makavu ya uvuvi yalikaguliwa. Jumla ya kaguzi 3,600 za mazao ya uvuvi zilifanyika viwandani na kwenye mialo wakati wa upakiaji wa mazao yanayosafirishwa nje ya nchi.

**72. Mheshimiwa Spika,** Tanzania huuza nje ya nchi mazao ya uvuvi toka maji baridi na chumvi katika nchi za Jumuiya ya Ulaya, Amerika, Japan na Israel. Mazao haya yanapaswa kukidhi viwango vya ubora kimataifa. Hivyo umakini wa ubora unahitajika katika uvuaji, usafirishaji na uchakataji. Ili kukidhi viwango vya ubora vya kimataifa na kuongeza fedha za kigeni, Wizara imekamilisha ujenzi wa Maabara ya Taifa ya Uvuvi Jijini Mwanza. Maabara hii ilizinduliwa rasmi na Mheshimiwa Rais Jakaya Mrisho Kikwete, mwezi Januari 2007.

**73. Mheshimiwa Spika,** Wizara ilishiriki kutoa mafunzo kwa wavuvi wadogo wadogo katika fani mbalimbali za uvuvi katika Ziwa Nyasa. Katika mwaka 2006/07, wavuvi 32 kutoka Kata kumi za Wilaya ya Mbinga na Kata sita za Wilaya ya Ludewa wamenufaika na mafunzo ya vitendo ya kutumia ndoana katika kuvua samaki wanaoishi katika kina kirefu cha Ziwa Nyasa. Vilevile, elimu kwa jamii ilitolewa kupitia mikutano ya hadhara katika vijiji 6 vya wilaya ya Ludewa na 75 katika Wilaya ya Mbinga. Jamii ya wavuvi wanaoishi katika bonde la Mto Ruhuhu

walipatiwa mafunzo kuhusu Sera, Sheria na Kanuni za Uvuvi pamoja na usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi.

### **Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi**

**74. Mheshimiwa Spika,** Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi katika kipindi cha 2006/2007 ilifanya utafiti mbalimbali kwenye maji baridi na maji chumvi kwa lengo la kuishauri serikali kuhusu uvunaji endelevu, usimamizi na uhifadhi wa rasilimali za uvuvi.

Utafiti wa Silikanti, aina ya samaki anayesadikika kuishi miaka milioni 60 iliyopita, unaendelea kwa ushirikiano na taasisi za Japan, Ujerumani na Afrika Kusini. Hadi sasa samaki huyo amevuliwa katika Wilaya za Tanga, Muheza, Temeke, Kilwa, Lindi na Mtwara. Hata hivyo, kati ya Silikanti 36 waliovuliwa kwenye nyavu za wavuvi hadi sasa, 28 wamevuliwa katika Mkoa wa Tanga. Kwa vile samaki huyo ana historia ya pekee, adimu sana na ni kivutio kikubwa cha utalii, Taasisi kwa kushirikiana na Taasisi nyingine za ndani na nje ya nchi imeanza kufanya utafiti utakaoweza kujenga hoja ya kuyatambua na kuyatenga maeneo hayo ya Tanga kuwa Maeneo Tengefu ya Bahari.

Utafiti wa samaki aina ya Sangara katika Ziwa Victoria umebaini kuwa samaki wengi wanaovuliwa ni wadogo na hawajafikia umri wa kuzaa, hivyo hawafai kuvuliwa. Vilevile, utafiti wa kuona athari za minyoo inayopatikana katika dagaa wa Ziwa Nyasa unafanyika. Taarifa za awali zimebaini kuwa minyoo aina hiyo haina madhara kwa binadamu. Aidha, utafiti uliofanywa Bwawa la Mtera kuhusu vifo vya samaki ulionyesha kwamba vilisababishwa na uchafuzi wa mazingira uliotokana na kukauka kwa maji katika bwawa hilo. Tatizo hilo sasa halipo baada ya maji kuongezeka kwenye bwawa kutokana na mvua nyingi zilizonyesha.

Utafiti wa majaribio ya ufugaji samaki aina ya mwatiko umeendelea vizuri katika Ukanda wa Pwani. Wizara inafanya utafiti ili kuondoa tatizo la upatikanaji wa vifaranga na lishe ya ziada kwa samaki hao.

Aidha, Taasisi kwa msaada wa “Lake Victoria Research Initiatives – VicRes” imezalisha vifaranga vya Kambale na kutathmini mfumo bora wa kuzalisha vifaranga hivi kibiashara (Value chain Analysis) na kubuni mfumo wa kuongeza uzalishaji wake pamoja na Sato katika bwawa moja.

### **Usimamizi wa Maeneo Tengefu**

**75. Mheshimiwa Spika,** Katika kipindi cha 2006/07, Wizara ilitangaza maeneo Tengefu mapya sita na hivyo kufikisha idadi ya maeneo hayo kuwa 13. Maeneo hayo mapya ni Visiwa Vidogo vya Sinda, Kendwa, Mwakatumbi (vilivyoko Dar es Salaam); Shungimbili, Mbarakuni na Nyororo yaliyoko Wilaya ya Mafia.

**76. Mheshimiwa Spika,** Katika kuhimiza Uhifadhi Shirikishi, Vikundi vitatu vya ulinzi wa raslimali za Bahari vimeanzishwa katika maeneo Tengefu ya Bongoyo, Mbudya na Sinda. Aidha, doria shirikishi jamii zimefanikisha kupunguza uhalifu ndani ya Hifadhi za Bahari. Mathalani, katika hifadhi ya Mafia, Kilo 250 za Simbi, magogo 22 na makokoro 22 yalikamatwa, wakati katika Hifadhi ya Mnazi Bay, boti 2, Kokoro 3 na vipande 120 vya nyavu za macho madogo zisizokubalika kisheria zilikamatwa na watuhumiwa 21 walifikishwa mahakamani. Sambamba na kuendesha doria hizo, Elimu ya matumizi endelevu ya raslimali za Baharini ilitolewa.

**77. Mheshimiwa Spika,** Jitihada za kupunguza kasi ya uharibifu wa raslimali za Bahari ziliimarisha kupitia mpango wa kubadilishana zana haribifu kwa zana bora za Uvuvi Endelevu. Jumla ya vikundi 73 vya Wavuvi kwenye Hifadhi ya Mafia na wavuvi 90 katika Hifadhi ya Mnazi Bay walinufaika na mpango huo. Aidha, elimu ya kutengeneza majiko banifu ilitolewa kwa wanawake 25 katika Hifadhi ya Bahari kisiwani Mafia ambapo majiko 22 yalitengenezwa. Matumizi ya majiko haya yatapunguza matumizi ya kuni na hivyo kupunguza kasi ya ukataji miti kwa ajili ya kuni katika eneo la msitu wa Mlola ambao ni pekee na uliobaki, wilayani Mafia.

## **SEKTA YA UTALII**

### **Mchango wa Sekta**

**78. Mheshimiwa Spika,** Mchango wa Sekta ya Utalii katika Pato la Taifa umekuwa ukiongezeka mwaka hadi mwaka. Katika mwaka 2006, kulikuwa na watalii 644,124 walioingia nchini ikilinganishwa na watalii 612,754 waliotembelea nchi yetu mwaka 2005. Wageni hao walilingizilia Taifa jumla ya Dola za Kimarekani 862 milioni mwaka 2006 ikilinganishwa na Dola za Kimarekani 823 milioni mwaka 2005.

### **Sheria Mpya ya Utalii**

**79. Mheshimiwa Spika,** Ili kuboresha mazingira ya biashara ya utalii na kuiwezesha serikali kusimamia sekta hii kwa ufanisi zaidi, Wizara imechukua hatua ya kutunga Sheria Mpya ya Utalii. Ni mategemeo yangu kuwa Muswada wa Sheria hii utawasilishwa kwenye Bunge lako Tukufu, mwezi Novemba 2007.

### **Uendelezaji Utalii**

**80. Mheshimiwa Spika,** Katika kupanua wigo na vivutio vya utalii, Wizara kwa kushirikisha Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makazi na uongozi wa Wilaya na Serikali za Vijiji, imebainisha maeneo ya uendelezaji utalii wa fukwe katika Wilaya za Bagamoyo, Mafia, Mkuranga, Tanga Mjini na Pangani. Zoezi hili la kuhakiki umiliki wa maeneo ya fukwe za bahari linaendelea katika mikoa ya Tanga na Lindi, ili maeneo mazuri yatambuliwe na kuwekwa bayana kwa ajili ya uwekezaji.

**81. Mheshimiwa Spika,** Kama nilivyoahidi kwenye Hotuba yangu ya Bajeti ya mwaka 2006/2007, Wizara ilianza kuandaa Programu ya Taifa ya Uendelezaji Utalii. Hadi kufikia Mei 2007, awamu tatu kati ya nne za kuandaa programu hiyo zimekamilika kwa kushirikisha wadau mbalimbali.

**82. Mheshimiwa Spika,** Mwaka jana nililiarifu Bunge lako Tukufu kuwa nchi yetu ni miongoni mwa nchi 15 duniani zilizoteuliwa kunufaika na mradi wa “United Nations World Tourism Organisation/Sustainable Tourism for Elimination of Poverty” (UNWTO/ST-EP Initiative). Lengo la mradi huu ni kuwawezesha wananchi wenye kipato kidogo kunufaika na biashara ya utalii. Katika mwaka 2006/07, utaratibu wa kuwanufaisha wananchi wa maeneo ya Pangani na Saadani ulikamilishwa kwa kupewa dola za kimarekani 77,500 ili kuboresha miradi ya utalii wa utamaduni. Utekelezaji huo utaendelea kwa kipindi cha miaka mitatu.

### **Ushirikiano wa Kimataifa**

**83. Mheshimiwa Spika,** Katika juhudi za kuimarisha na kudumisha ushirikiano wa kimataifa, Wizara ilihudhuria jumla ya mikutano 12 ikiwemo mkutano wa Shirika la Umoja wa Mataifa la Utalii Duniani (UNWTO). Katika mkutano huo, Tanzania iliteuliwa kuwa Makamu Mwenyekiti kwenye kamati maalum iliyoundwa ili kushirikiana na UNWTO na “Federation of International Football Association” (FIFA) kutumia michezo ijayo ya Kombe la Dunia itakayofanyika Afrika Kusini mwaka 2010 kutangaza vivutio vya utalii vilivyopo nchini.

Mikutano mingine iliyohudhuriwa ni ya Jumuiya ya Afrika Mashariki, Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) na ule wa Chama cha Wasafirishaji Watalii toka Marekani kuja Afrika (ATA). Aidha, Wizara ilihudhuria mkutano wa International Institute of Peace through Tourism (IIPT) uliofanyika Kampala, Uganda.

### **Kuboresha Huduma za Utalii**

**84. Mheshimiwa Spika,** Baraza la Mawaziri la Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC) lilipitisha vigezo vya kutumika kupanga hoteli katika madaraja kwa nchi zote wanachama. Katika



kutekeleza makubaliano hayo, jumla ya hoteli 122 katika mikoa ya Arusha na Manyara zimefanyiwa tathimini na kuwekwa kwenye madaraja husika.

**85. Mheshimiwa Spika,** Katika kuimarisha huduma zinazotolewa katika Sekta ya Utalii, Wizara imeanza utekelezaji wa mradi wa mafunzo unaohisaniwa na Jumuiya ya Nchi za Ulaya (EU). Mradi huo unaogharimu Euro 2.5 milioni unatekelezwa katika kipindi cha miezi thelathini kuanzia Januari 2007. Malengo makuu ya mradi huo ni: kuandaa Mitaala ya Kitaifa katika fani ya Hoteli na Utalii; kuinua viwango vya ufundishaji kwa kutoa mafunzo kwa waalimu wa vyuo vya hoteli na utalii; kuisaidia NACTE na VETA kusimamia mafunzo ya hoteli na utalii nchini na kuweka mfumo mzuri wa utoaji tuzo; kutoa mafunzo kwa walengwa mbalimbali katika sekta; na kununua vifaa vya kisasa vya kufundishia katika Chuo cha Hoteli cha Zanzibar.

**86. Mheshimiwa Spika,** Mwezi Juni 2007, Halmashauri ya Jiji la Arusha iliikabidhi Wizara jukumu la kusimamia Chuo cha Mafunzo ya Hoteli cha Arusha kilichojengwa kwa msaada wa Shirika la “Hans Siedel Foundation” la Ujerumani na kuwa sehemu ya Chuo cha Taifa cha Utalii. Chuo hiki kinatoa mafunzo ya Upishi (Food Production), Mapokezi (Front Office Operations) na Utoaji huduma (Food & Beverage Service) katika ngazi ya Astashahada. Kwa sasa chuo kina uwezo wa kupokea wanachuo 120 kwa mwaka na kina eneo la hekta mbili ambazo zinaweza kutumika kwa upanuzi.

#### **Usalama kwa Watalii,**

**87. Mheshimiwa Spika,** Utalii ni biashara inayoshamiri katika nchi zenye amani na utulivu kama Tanzania. Hivyo, matukio ya kuwavamia watalii huleta athari kubwa katika biashara hiyo. Kwa kutambua umuhimu wa kudumisha amani na utulivu, mwaka 2006/2007 Wizara yangu kwa kushirikiana na Wizara ya Usalama wa Raia na wadau wengine imechukua hatua mbalimbali ikiwa ni pamoja na kuweka ulinzi madhubuti kwenye maeneo yanayotembelewa na watalii nchini.

#### **Ukusanyaji wa Maduhuli**

**88. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2006/07, Idara ililenga kukusanya Shilingi 1.124 bilioni kutokana na ada mbalimbali za Wakala wa Utalii. Hadi kufikia mwezi Mei 2007 jumla ya Shilingi 1.538 bilioni zilikusanywa ikiwa ni ongezeko la asilimia 36.8 la makadirio. Ongezeko hilo limetokana na kuongezeka kwa uwekezaji katika Sekta ya Utalii na kuimarisha ukaguzi wa Wakala wa Utalii.

#### **Utangazaji Utalii**

**89. Mheshimiwa Spika,** Bodi ya Utalii ilitokeleza jukumu lake la msingi la kutangaza nchi yetu na vivutio vya utalii ili kuongeza mchango wa sekta ya utalii katika pato la Taifa na kupunguza umaskini. Katika mwaka 2006/07, Bodi ilishiriki kwenye maonesho ya utalii 12 nje ya nchi, 4 kwenye soko la ndani na kuratibu mengine 18 ya kimataifa. Aidha, Bodi pamoja na wadau mbalimbali wa utalii walihudhuria maonesho katika nchi za Canada, Uingereza, Ujerumani, Ufaransa, Italia, China, Hispania, Sweden, Australia, Ubelgiji, India, Japan, Korea ya Kusini, Zimbabwe na Ethiopia. Juhudi za kutangaza utalii kwenye soko la Marekani ziliendelea ambapo Bodi ilifanya misafara miwili ya kutangaza utalii (Road Shows).

Bodi ya Utalii ilitangaza vivutio vya utalii vilivyopo nchini kwenye magazeti ya nchi za nje kama ifuatavyo: **Marekani** (Travel World News, USA Today, New York Times, Africa Travel Magazine); **Canada** (Canada Chronicle, Canada Tribune na Africa Travel Magazine); **Ujerumani** (Travel Africa); **Afrika Kusini** (Africa Decisions); **Mashariki ya Kati** (Travel Gazzette) na **Nchi za Ghuba** (Arabian Travel Times). Aidha, Televisheni za Nje za CCTV (China), MBC (Korea Kusini), ABC Goodmorning America (Marekani) na ARD (Ujerumani) zilitumika kutangaza vivutio vya utalii vya hapa nchini.

Vilevile, Bodi ilikaribisha nchini vikundi 14 vya Mawakala wa Biashara ya Utalii wakiwemo waandishi na wapiga picha za televisheni. Mawakala hao kutoka Marekani, China, Qatar, Ubelgiji, Ujerumani, Afrika Kusini, Korea Kusini, Hispania, na Canada walialikwa kuona vivutio vyetu ili waweze kuwashawishi watalii kuitembelea Tanzania.

Katika jitihada za kuleta watalii wengi nchini, Bodi ilishirikiana na wadau wengine kuwezesha “Qatar Airways” kuanzisha safari za ndege za kila siku kati ya Doha na Dar es Salaam kuanzia mwezi Machi 2007. Shirika la Ndege la “Qatar Airways” sasa linaungana na Mashirika ya Ndege ya Emirates, KLM, na Ethiopian Airlines kuleta watalii nchini kila siku kutoka Marekani, Ulaya, Mashariki ya Kati na Mashariki Mbali. Aidha, Shirika la Ndege la Afrika ya Kusini limeanzisha safari za moja kwa moja kutoka Johannesburg kwenda Uwanja wa Kimataifa wa Kilimanjaro.

### **Tuzo za Utalii**

**90. Mheshimiwa Spika,** Kutokana na kiwango cha juu kilichoonyeshwa kwenye kutangaza vivutio vyetu vya utalii, ninayo furaha kulifahamisha Bunge lako Tukufu kuwa nchi yetu ilitunukiwa tuzo iitwayo “GOLDEN EUROPE AWARD FOR QUALITY AND COMMERCIAL PRESTIGE” ambayo ilitolewa Berlin - Ujerumani tarehe 29 Januari 2007.

Aidha, kwa kuzingatia utaratibu wa kutambua Maajabu Saba ya Dunia ambao unafanyika katika nyakati tofauti, Hifadhi ya Taifa ya Serengeti kupitia Televisheni ya “ABC Goodmorning America” na Gazeti la “USA Today” ilitangazwa kuwa ni mojawapo ya Maajabu **Mapya** Saba Duniani.

Vilevile, kutokana na utangazaji bora wa vivutio vyetu kwenye soko la China, Tanzania ilitunukiwa tuzo ijulikanayo kama “CHINESE TOURISTS WELCOMING AWARD” ambayo ilitolewa tarehe 14 Mei 2007 huko Beijing, China.

Kwa upande mwingine, Bodi ya Utalii ilitoa tuzo tano mwaka 2007 kwa Kampuni za kimataifa ambazo zilikuwa mstari wa mbele kutangaza vivutio vya utalii vya nchi yetu. Tuzo hizo zilitolewa mbele ya wajumbe 300 walioshiriki kwenye mkutano wa Afrika Travel Association (ATA) uliofanyika Addis Ababa, Ethiopia kuanzia tarehe 7 – 11 Mei, 2007. Kampuni zilizopata tuzo hizo ni: Qatar Airways -Tuzo ya Shirika ya Ndege Bora 2007; USA Today - Tuzo ya Mwandishi wa Habari za Utalii wa Tanzania; Tauck World Discovery - Tuzo ya Wakala Bora aliyetangaza Tanzania; Micato Safaris na Silversea Cruise - Tuzo ya Ukuzaji Utalii wa Meli Tanzania na Lodge ya Singita Grumeti “Reserves” -Tuzo ya Hoteli Bora ya Kimataifa. Hii ni mara ya saba tangu Bodi ya Utalii ianze kutoa tuzo hizi (Annual Awards) kwa madhumuni ya kutangaza utalii wa nchi yetu.

**91. Mheshimiwa Spika,** Ili kuendeleza Utalii wa Ndani, Wizara ilishiriki kwenye maonesho ya Sabasaba (DITF) Julai 2006, maonesho ya utalii na utamaduni Mkoani Kagera mwezi Oktoba 2006. na maonesho ya utalii ya Karibu Travel & Tourism Fair yaliyofanyika Arusha mwezi Juni, 2007.

### **SEKTA YA MAMBO YA KALE**

#### **Sera na Sheria**

**92. Mheshimiwa Spika,** Wizara pia ina jukumu la kusimamia, kulinda, kuhifadhi, kutafiti na kuendeleza urithi wa utamaduni. Katika kutekeleza majukumu yake, Wizara ilianza mchakato wa kuandaa Sera ya Malikale ambayo ndiyo itakayokuwa dira ya uendelezaji wa sekta ya malikale. Kwa kipindi cha 2006/07, Rasimu ya Sera ya Malikale ilikamilishwa na inasubiri maamuzi ya Serikali ili ianze kutumika. Wizara pia ilikamilisha maandalizi ya Misingi na Mwongozo wa Uhifadhi wa Urithi wa Utamaduni pamoja na Mwongozo wa Ukarabati wa Majengo ya Kihistoria. Misingi na miongozo hiyo itakuwa na manufaa kwa wadau mbalimbali wanaojihusisha kwa namna moja au nyingine na uhifadhi wa malikale.

Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Malikale

**93. Mheshimiwa Spika,** Katika kuhifadhi rasilimali za malikale, Wizara imekamilisha mipango ya kupima mipaka pamoja na kuweka umeme na maji katika Kituo cha Amboni ili kuboresha huduma kwa wageni wanaotembelea kituo hicho. Aidha, hatua za kuchimba kisima cha maji na kuweka umeme wa nguvu ya jua katika Kituo cha Bonde la Olduvai zimeanza.

**94. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2006/07, Wizara ilitokeleza kazi ya kuhifadhi na kulinda Urithi wa Dunia eneo la Kilwa Kisiwani na Songo Mnara kwa kuyanusuru baadhi ya magofu katika maeneo hayo. Lengo ni kuhifadhi maeneo haya na kuyatoa kutoka katika Orodha ya Urithi ulio hatarini kutoweka. Katika utekelezaji wa kazi hiyo, Wizara imekamilisha ujenzi wa kinga maji, birika za maji na tanuru la kuchomea chokaa Songo Mnara pamoja na kuotesha mikoko karibu na lililokuwa Gereza katika maeneo ya Kilwa Kisiwani ili kuzuia mmomonyoko.

**95. Mheshimiwa Spika,** Wizara iliwasilisha UNESCO maombi ya kuuwezesha mji mkongwe wa kihistoria wa Kilwa-Kivinje kujumuishwa pamoja na Kilwa-Kisiwani na Songo-Mnara katika Orodha ya Urithi wa Dunia. Aidha, maombi yamewasilishwa kuliweka eneo la Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro kuwa eneo la Urithi wa Dunia Mchanganyiko.

**96. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza ahadi iliyotolewa kwenye Hotuba ya mwaka jana, Wizara imekamilisha rasimu ya kabrasha litakalowasilishwa UNESCO kwa ajili ya kuiwezesha Njia Kuu ya Kati ya Biashara ya Utumwa meno ya tembo kuwekwa kwenye Orodha ya Urithi wa Dunia. Sanjari na rasimu hiyo, Wizara imekamilisha upimaji na uchoraji wa ramani ya Njia Kuu ya Kati ya Biashara ya Utumwa na meno ya tembo.

Vilevile, katika kuhifadhi mji wa kihistoria wa Bagamoyo, Wizara imepima viwanja, kuandaa mchoro wa mpango wa mji huo mkongwe pamoja na ukarabati wa jengo la kihistoria la “Tea House”.

#### **Tathmini ya Raslimali za Mambo ya Kale**

**97. Mheshimiwa Spika,** Ili kuweza kutambua wingi wa rasilimali za malikale, mwaka 2006/07 Wizara ilichukua hatua ya kuandaa mfumo na fomu itakayotumika kuweka kumbukumbu mbalimbali za maeneo ya Urithi wa Utamaduni hapa nchini. Fomu hiyo itasaidia kupata kumbukumbu na kujua idadi kamili ya maeneo yenye kumbukumbu za malikale ambazo zitawekwa pamoja katika kanzidata.

#### **Uendelezaji na Utangazaji wa Vivutio vya Malikale**

**98. Mheshimiwa Spika,** Hatua za kuhifadhi na kutangaza maeneo ya kale kitaifa na kimataifa zilichukuliwa, ambapo Eneo la Michoro ya Miambani Kondo liliingizwa katika Orodha ya Urithi wa Dunia. Wizara pia imeanza kuandaa mpango wa kuweka vionyeshwa katika Vituo vya Caravan Serai (Bagamoyo), Isimila (Iringa) na Kolo (Kondo) kwa lengo la kuviboresha vituo hivyo na kuwezesha wageni wanaotembelea vituo hivyo kupata taarifa kwa usahihi zaidi. Wizara pia iliwasilisha maombi UNESCO ili njia iliyotumika katika biashara ya Watumwa na Meno ya Tembo kutoka Ujiji kupitia Ulyankulu, Kwihala, Kilimatinde, Mpwapwa, Mamboya hadi Bagamoyo. Njia hii tayari imewekwa kwenye orodha ya awali ya Urithi wa Dunia.

#### **Ushirikishaji Jamii na Elimu kwa Umma**

**99. Mheshimiwa Spika,** Katika kipindi cha mwaka 2006/07, Wizara kwa kushirikiana na Taasisi ya Utangazaji Tanzania (TUT) ilianza rasmi kurusha kipindi cha “ZAMADAMU” fikiri juu ya urithi wa Mtanzania/malikale zetu tarehe 16/11/2006. Kipindi hiki hurushwa na TVT kila siku ya Alhamisi saa 1.30 hadi 2.00 usiku na kurudiwa Jumapili saa 5.30 - 6.00 mchana. Hadi kufikia mwezi Mei 2007, Idara imeweza kurusha jumla ya vipindi 26 kuhusu masuala mbalimbali yanayohusu malikale.

#### **Utafiti wa Mambo ya Kale**

**100. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2006/07, Wizara iliendelea na utafiti wa akiolojia (archaeology) mkoani Kilimanjaro kuhusu “mireshe” katika eneo la Mweka kwa lengo la kujua matumizi yake na pia kutoa taaluma ya uhifadhi wa mahandaki hayo. Aidha, Wizara iliendelea kuratibu na kusimamia tafiti za akiolojia zilizofanywa na watafiti mbalimbali toka ndani na nje ya nchi kwa mujibu wa sheria. Vibali tisa kwa ajili ya tafiti za akiolojia, usafirishaji wa masalia, na ukarabati wa majengo ya kihistoria vilitolewa kwa watafiti tisa. Utafiti huo ulifanyika katika maeneo ya Bonde la Olduvai, Bonde la Mandawa - Lindi, Masasi, Kisiwa cha Mafia, Laetoli, Hifadhi ya Taifa ya Tarangire, na Sanje ya Kati - Kilwa. Aidha, Wizara ilishirikiana na Jeshi la Wananchi wa Tanzania kufanya sorovea kwa ajili ya kuyatambua makambi, makaburi, majengo, maeneo mbalimbali yaliyotumiwa na wapigania uhuru toka nchi mbalimbali za Afrika. Kazi hiyo ilifanyika katika Mikoa ya Dar es Salaam, Pwani, Mwanza, Mtwara, Lindi, Morogoro, Dodoma, Mbeya na Iringa.

#### **Kuboresha Vituo vya Mambo ya Kale**

**101. Mheshimiwa Spika,** Katika kuendeleza na kutunza kumbukumbu za Muasisi wa Taifa letu, Wizara ilikarabati kituo cha Mwalimu Julius Kambarage Nyerere kilichopo Magomeni, Dar es Salaam. Lengo ni kuboresha huduma za wageni wanaotembelea kituo hiki ambacho ni nyumba aliyoishi Mwalimu Nyerere akiwa Waziri Mkuu wa Kwanza wa Tanganyika. Vilevile, Wizara ilianza ujenzi wa kituo cha taarifa na kumbukumbu cha Dkt. Livingstone kilichopo Ujiji Kigoma.

#### **Shirika la Makumbusho ya Taifa**

**102. Mheshimiwa Spika,** Shirika la Makumbusho ya Taifa la Tanzania lina jukumu la kukusanya, kuhifadhi, na kutafiti vitu vyote vinavyotambulika kama urithi wa Tanzania wa utamaduni, kihistoria, kisayansi na kiteknolojia.

Mwaka 2006/07, Shirika liliandaa maonesho ya ikolojia katika Makumbusho ya elimu viumbe wakiwemo Tembo, Nyati na Kifarua. Aidha, Shirika lilichukua hatua za kuboresha Kijiji cha Makumbusho ili kiweze kuvutia watalii zaidi. Miongoni mwa kazi zilizofanyika ni ukarabati wa nyumba za jadi za jamii za Wakwere/Wadoe, Wamwera, Wafipa na Wangoni.

**103. Mheshimiwa Spika,** Makumbusho na Nyumba ya Utamaduni ilifungua tovuti na kuandaa maonesho kuhusu biashara ya utumwa. Maonesho haya yalitambuzwa katika Wilaya za Ilala, Kinondoni na Temeke katika Mkoa wa Dar es Salaam tarehe 28 Agosti hadi 2 Septemba 2006. Katika Makumbusho ya Azimio la Arusha yaliandaliwa maonesho ya siku moja tarehe 5/2/2007 kwa ajili ya maadhimisho ya miaka 40 ya Azimio la Arusha.

**104. Mheshimiwa Spika,** Shirika lina jukumu la kuhamasisha na kushirikisha jamii katika uhifadhi wa rasilimali za utamaduni, kwa kutekeleza Programu ya Siku ya Utamaduni wa Mtanzania, ambapo jamii ya Wakerewe ilifanya tamasha la kabila hilo katika Kijiji cha Makumbusho tarehe 19 - 20 Agosti 2006.

**105. Mheshimiwa Spika,** Kutokana na uvumi ulioenea miongoni mwa jamii kuhusiana na mnyama aina ya Nguva kufananishwa kimaumbile na binadamu, Shirika lililimisha Umma kuhusu mnyama huyo kuwa, huyu ni mnyama anayezaa, anayenyonyesha na kula majani kama wanyama wengine. Kimaumbile ana mapezi mawili, hukumbatia mtoto na hutoa machozi kama binadamu tofauti na samaki wengine.

**106. Mheshimiwa Spika,** Kama ilivyoahidiwa katika Bunge lako mwaka jana, Shirika limechukua hatua ya kuandaa mchanganuo wa mradi wa kuongeza ghala za uhifadhi katika Makumbusho ya Elimu ya Viumbe na mchanganuo wa matengenezo ya magari ya kihistoria aina ya Rolls-Royce na juhudi za kutafuta wafadhili wa kutengeneza magari hayo zinaendelea. Aidha, ukarabati wa jengo lililokuwa likitumiwa na “Malihai Clubs” ulikamilika katika makumbusho ya Elimu ya Viumbe.

## **UTAWALA NA USIMAMIZI WA RASLIMALI WATU**

### **Maendeleo ya Watumishi na Mafunzo**

**107. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza jukumu la kulinda, kuhifadhi na kuendeleza rasilimali za maliasili na malikale pamoja na utalii, Wizara iliendelea kuboresha mazingira ya kazi na kuendeleza watumishi ikiwemo kuimarisha ustawi wao. Mwaka 2006/07, Wizara kwa kushirikiana na Mamlaka mbalimbali ilipandisha cheo watumishi 587, iliajiri watumishi wapya 268 na kujaza nafasi mbadala 44. Ili kuwaendeleza Watumishi kitaaluma, watumishi 712 walihudhuria mafunzo ya muda mrefu na watumishi 84 walipata mafunzo ya muda mfupi.

**108. Mheshimiwa Spika,** Pamoja na kuwawezesha watumishi wake kupata mafunzo, Wizara pia iligharimia mafunzo ya watumishi wa Serikali za Mitaa katika ngazi za Astashahada, Stashahada na Shahada za Uzamili. Aidha, iliendelea kugharimia mafunzo ya wanafunzi watarajali katika taaluma ya misitu na ufugaji nyuki kwa lengo la kuhakikisha kunakuwepo watendaji na wataalam wa kutosha katika soko la ajira.

### **Utawala Bora**

**109. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka 2006/07, Wizara iliendelea kuzingatia Kanuni za Utawala Bora kwa kuandaa Mpango wa Utekelezaji wa Mkakati wa Kuzuia Rushwa 2006-2010. Katika kipindi hicho, Wizara ilishughulikia tuhuma mbalimbali zilizotolewa kupitia magazeti na barua ambapo jumla ya malalamiko 18 yalipokelewa na kushughulikiwa. Aidha, mafunzo yalitolewa kwa baadhi ya Maafisa Wakuu na Waandamizi juu ya misingi ya Utawala Bora katika kutekeleza mkakati huo.

**110. Mheshimiwa Spika,** UKIMWI bado ni janga linaloendelea kuangamiza nguvukazi ya Wizara na Taifa kwa ujumla. Kwa kuzingatia tatizo hilo mwaka 2006/07, Wizara ilishirikiana na Tume ya Taifa ya kudhibiti UKIMWI kuhamasisha watumishi kupima afya zao, kununua chakula chenye virutubisho na dawa za kurefusha maisha. Aidha, Wizara ilifanya tathmini ya hali halisi ya UKIMWI sehemu za kazi na kukagua matumizi ya dawa za magonjwa nyemelezi na utendaji kazi wa waelimishaji rika. Tathmini hiyo ilifanyika katika Mikoa ya Arusha, Kilimanjaro, Iringa, Mara, Mwanza, Kagera, Kigoma, Mtwara, Morogoro, Pwani na Tanga.

Vilevile, Wizara iliteua Wataalamu Washauri kufanya tathmini ya hali halisi ya UKIMWI, kuingiza masuala ya UKIMWI kwenye Mitaala ya vyuo vilivyoko chini ya Wizara na kuandaa kanzidata kuhusu UKIMWI. Matokeo ya awali yanatarajiwa kupatikana katika mwaka ujao wa fedha.

**111. Mheshimiwa Spika,** Katika kuimarisha afya, ustawi na ushirikiano kati ya watumishi na wale wa wizara mbalimbali, Wizara ilishiriki michezo ya Shirikisho la Michezo ya Wizara (SHIMIWI) iliyofanyika Mkoani Tanga na ya Mei-Mosi iliyofanyika Kitaifa Mkoani Mwanza. Jumla ya watumishi 80 walishiriki katika michezo hiyo na kushinda medali mbalimbali.

### **Vyuo vya Wizara**

**112. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2006/07, Wizara iliendelea kusimamia na kuboresha vyuo vya mafunzo vilivyo chini yake kwa lengo la kuimarisha taaluma zinazohusu maliasili na utalii. Vyuo hivyo ni Chuo cha Usimamizi wa Wanyamapori - Mweka (Moshi), Chuo cha Misitu Olmotonyi (Arusha), Chuo cha Mafunzo ya Viwanda vya Misitu (Moshi), Chuo cha Taaluma ya Wanyamapori Pasiansi (Mwanza), Chuo cha Maendeleo ya Uvuvi-Mbegani, (Bagamoyo), Chuo cha Uvuvi Nyegezi (Mwanza), Chuo cha Taifa Cha Utalii (Dar es Salaam) na Kituo cha Elimu ya Uhifadhi wa Maliasili kwa Jamii cha Likuyu-Sekamaganga (Namtumbo).

### **MPANGO WA UTEKELEZAJI WA MWAKA 2007/08**

**113. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza mpango wa Maendeleo na Bajeti kwa mwaka wa fedha 2007/08, Wizara imelenga kutoa kipaumbele kwa maeneo matatu yafuatayo:-

- Kutekeleza programu za uendelezaji, uhifadhi na usimamizi wa maliasili, malikale na utalii
- Kukuza na kuendeleza utalii
- Kusimamia mafunzo na utafiti

## **SEKTA YA WANYAMAPORI**

### **Sheria Mpya ya Wanyamapori**

**114. Mheshimiwa Spika,** Muswada wa Sheria ya Wanyamapori utawasilishwa Bungeni mwaka 2007/08. Aidha Kanuni za uanzishaji wa Ranchi na Mashamba ya Kufuga Wanyamapori na Kanuni za Biashara ya Viumbe Hai zitakamilika katika mwaka 2007/08.

Maeneo nane kati ya 16 ya majaribio ya Kanuni za WMA yalikamilisha mchakato na kutangazwa kuwa WMA na jumuiya zao kuidhinishwa. Aidha maeneo hayo yalipata Haki ya Kutumia raslimali ya wanyamapori (user rights). Mchakato wa kuyatangaza maeneo mengine matano kati ya nane ambayo hayajapata haki ya kutumia wanyamapori utakamilishwa mwaka huu wa fedha. Aidha, Serikali itawezesha maeneo matatu yaliyobaki ili yaanze mchakato wa kuanzisha WMA pindi migogoro ya ardhi baina ya vijiji na matumizi ya ardhi baina ya wanavijiji itakapotatuliwa. Kwa hatua kila eneo iliyofikia na mahali lilipo angalia **Kiambatisho X**.

Taarifa ya Wataalam waelekezi (Consultants) kuhusu tathmini ya Utekelezaji wa Kanuni za Maeneo ya Jumuiya ya Hifadhi ya Wanyamapori (WMAs) itakayojumuisha maoni ya wadau itapokelewa na ushauri utakaotolewa utawezesha Wizara kuwa katika nafasi nzuri zaidi ya kuanzisha na kuwahamasisha wananchi juu ya kuhifadhi na kutumia Mali Asili ya Wanyamapori kwa mtindo wa WMA.

### **Ulinzi wa Raslimali**

**115. Mheshimiwa Spika,** Wizara itaimarisha ulinzi wa raslimali ya wanyamapori katika maeneo ya uhifadhi kwa kufanya doria, kutoa mafunzo maalum kwa askari wanyamapori na kuwapatia vitendea kazi muhimu. Aidha, Wizara itanunua ndege moja aina ya “Grand Caravan” yenye uwezo wa kubeba abiria (askari) 14 kwa ajili ya kurahisisha operesheni za kukabiliana na ujangili kwa kuwezesha askari wanyamapori kufika kwenye maeneo ya matukio ya uhalifu haraka iwezekanavyo.

### **Ulinzi wa Maisha ya Watu na Mali**

**116. Mheshimiwa Spika,** Wizara yangu ina jukumu la kulinda wananchi na mali zao dhidi ya wanyama wakali na waharibifu. Idadi ya mamba nchini inakadiriwa kuwa 72,000. Kutokana na idadi hii kubwa mamba wamekuwa tishio kwa wananchi katika maeneo mbalimbali nchini. Katika mwaka wa fedha 2007/08, Wizara itatoa vibali vya kuwinda mamba 1500 katika maeneo hayo kwa lengo la kupunguza tatizo hili.

Zoezi la kuangamiza kunguru weusi kwa kutumia kemikali aina ya DRC – 1339 iliyonunuliwa kutoka New Zealand litaanza rasmi mwaka huu wa fedha. Kazi ya kuharibu mayai na makinda ya kunguru hao itaanza mwezi Septemba, 2007 ambacho ni kipindi cha majira ya kunguru weusi kutaga mayai.

### **Matumizi Endelevu ya Wanyamapori**

**117. Mheshimiwa Spika,** Tanzania ina raslimali kubwa ya Wanyamapori nje ya hifadhi zetu za Taifa. Katika maeneo haya yaliyopo kwenye mapori ya akiba, mapori tengefu na maeneo ya wazi, Wizara imepanga matumizi endelevu ya maliasili ikiwa ni pamoja na kuendesha biashara ya uwindaji wa kitalii. Hata hivyo, mapato kutokana na shughulii za uwindaji wa kitalii yamekuwa chini sana. Katika mwaka wa fedha wa 2006/07 serikali iliunda Kamati ya kuangalia upya namna ya kuboresha uendeshaji wa tasnia ya uwindaji wa kitalii. Kamati ililinganisha uendeshaji, mapato,

taratibu za ulinzi na uhifadhi hapa nchini na ule wa nchi za Afrika Kusini, Zimbabwe, Mozambique na Botswana.

**118. Mheshimiwa Spika,** Serikali imeanza kutekeleza sehemu ya mapendekezo ya ripoti kwa kubadilisha ada ya kukodisha vitalu vya uwindaji kwa mwaka na ada za kuwinda wanyama mbalimbali. Wakati ada ya kukodi eneo la kujenga hoteli au tented camp lenye ukubwa wa Hekta 1–5 katika Pori la Akiba Selous ni USD 36,000 kwa mwaka, vitalu vya uwindaji vyenye ukubwa wa kilometa za mraba 500 mpaka 1,500 (katika Pori la Akiba Selous) ada yake ni USD 10,000 tu. Kutokana na kasoro hiyo, Serikali imepanga vitalu vya uwindaji katika kategoria A na B. Kategoria A ni vile vitalu vinavyopakana na hifadhi za taifa na vile vilivyopo kwenye mapori ya akiba, ambavyo ada yake imeongezwa kutoka USD 10,000 za sasa hadi USD 50,000 kwa mwaka. Kategoria B ni vitalu vyote 74 vilivyobaki na ada yake kwa mwaka imebadilishwa kutoka USD 10,000 mpaka USD 40,000.

**119. Mheshimiwa Spika,** Hatua hii ya Wizara itaongeza mapato ya Serikali kutoka USD 1,580 milioni na kufikia USD 7,160 milioni.

**120. Mheshimiwa Spika,** Wizara pia imeongeza ada za wanyamapori (game fees) ili ziwiane na zile za nchi za SADC. Kwa mfano, ada ya kuwinda Simba hapa nchini kwa sasa ni USD 2,500 wakati ada ya kuwinda mnyama huyo huyo nchini Afrika Kusini ni USD 18,000. Hivyo, ada ya kuwinda Simba imeongezwa kutoka USD 2,500 za sasa na kufikia USD 12,000.

**121. Mheshimiwa Spika,** Wizara yangu pia imezingatia kuwa ada ya kuwinda Tembo nchini Botswana ni USD 25,000 wakati ada ya kuwinda Tembo hapa nchini ni USD 5,000. Wizara imerekebisha ada ya kuwinda Tembo na kufikia USD 15,000. Ada ya kuwinda Chui imerekebisha kutoka USD 2,500 sasa na kufikia USD 12,000 na ada ya kuwinda Kiboko kutoka USD 1,050 na kufikia USD 2,500. Aidha, ada za kuwawinda wanyama wengine ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 1D.** Marekebisho haya ya ada za wanyama yataiongezea mapato Serikali kutoka USD 16.0 milioni mwaka 2006/07 na kufikia USD 16.milioni katika mwaka huu wa fedha.

**122. Mheshimiwa Spika,** Katika marekebisho haya gharama nyingine kama vile:

- (i) Ada ya uhifadhi (Conservation fee),
- (ii) Ada ya utunzaji nyara (Trophy handling fee),
- (iii) Ada ya wawindaji Bingwa (Professional Hunter's License Fee),
- (iv) Ada ya Mtihani wa Wawindaji Bingwa (Professional Hunter's Examination Fee), na
- (v) Ada ya kibali cha kuwinda (Permit fee) zimebakia kama zilivyokuwa mwaka jana. Ada hizi zitaitolea Serikali jumla ya USD 3.2 milioni katika mwaka 2007/08

**123. Mheshimiwa Spika,** Matokeo ya hatua hizi za Wizara ni kuongeza mapato ya Serikali kutoka Shs.11 bilioni mwaka 2006/07 na kufikia Shs.33.355 bilioni katika mwaka wa fedha 2007/08.

#### **Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilmali Katika Mapori ya Akiba**

**124. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka 2007/08, Wizara itaimarisha miundombinu ili kukidhi mahitaji ya utawala; ulinzi; na matumizi endelevu katika mapori ya akiba kwa kufanyia matengenezo barabara zenye urefu wa kilometa 500; kufyeka na kuweka alama mipaka katika Mapori ya Akiba ya Liparamba, Mpanga-Kipengele na Mkungunero; kuboresha viwanja vya ndege vya Mtemere, Matambwe, Kingupira, Rungwa na Burigi; hivyo kuimarisha shughuli za ulinzi, kufanikisha uwindaji wa kitalii na utalii wa kutazama wanyamapori.

**125. Mheshimiwa Spika,** Mojawapo ya mahitaji ya Sera ya Wanyamapori na mwongozo wa kusimamia na kuendeleza maeneo yaliyohifadhiwa ni kuhakikisha kila eneo lina Mpango wa Usimamizi na Uendelezaji (General Management Plan–GMP). Katika mwaka huu wa fedha Wizara itatayarisha GMP mpya za Mapori ya Akiba ya Lukwika-Lumesule-Msanjesi, Ugalla, na itakamilisha GMP ambazo zimeshaanzishwa za Mapori ya Akiba ya Maswa na Moyowosi-Kigosi. Aidha itapitia GMP za Pori la Akiba la Selous, ili kubaini maeneo mapya ya uwekezaji katika huduma za utalii ikiwa ni pamoja na ujenzi wa kambi za mahema, loji, kuimarisha mawasiliano, viwanja vya ndege na barabara. Hatua hii inachukuliwa kwa makusudi, ili kukidhi ongezeko linalotarajiwa la mahitaji ya vitanda, kutokana na kuimarisha utangazaji wa vivutio vyetu vya utalii nje ya nchi.

**126. Mheshimiwa Spika,** Katika kuhakikisha kuwa uvamizi haujirudii katika Bonde la Usangu, Azimio la kuunganisha Pori hilo na Hifadhi ya Ruaha litawasilishwa Bungeni mwaka huu wa fedha. Aidha, maeneo muhimu ya Ardhioevu ya Ihefu na maeneo nyeti ya vyanzo vya maji vya Bonde la Usangu yataunganishwa na Hifadhi ya Ruaha. Hatua hii itaongeza eneo la Hifadhi ya Ruaha kutoka kilometa za mraba 10,300 na kufikia 20,226. Hatua hii itaifanya Hifadhi ya Ruaha kuwa ya pili kwa ukubwa Barani Afrika kufuatia Hifadhi ya Taifa ya Kafue iliyoko Zambia (kilomita za mraba 22,400). Aidha kiasi cha maji yatakayohifadhiwa katika Bonde la Usangu kitaongezeka na kuhakikisha maji kutiririka kwenye Mto Ruaha kwa mwaka mzima. Vilevile, kina cha maji katika Bwawa la Mtera kitaongezeka, hivyo kuongeza uzalishaji wa umeme wa uhakika katika Bwawa hili.

Pamoja na hatua hizo, Wizara yangu itawasilisha Bungeni Azimio la kuanzisha Hifadhi mpya ya Taifa Mkomazi kwa kuyapandisha hadhi Mapori ya Akiba ya Mkomazi na Umba, na vilevile kuanzisha Hifadhi Mpya ya Kisiwa cha Saanane.

#### **Kuhifadhi Ardhioevu**

**127. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2007/08 Wizara itaandaa mipango huishi ya usimamizi na uendeshaji wa Bonde la Ziwa Natron (Lake Natron Basin Ramsar Site) na Ziwa Jipe, na itaanza kutekeleza mpango huishi wa uendeshaji na usimamizi wa Eneo la Ardhioevu la Malagarasi-Muyovozi (Malagarasi-Muyovozi Ramsar Site). Vilevile, Wizara itaendelea kusimamia utekelezaji wa Programu ya Usimamizi Endelevu wa Ardhioevu katika mikoa ya Iringa na Mbeya, na mradi wa kuandaa na kutekeleza mpango huishi wa usimamizi na uendeshaji wa Ardhioevu ya Bonde la Mto Kilombero (Kilombero Valley Ramsar Site). Aidha, Wizara itaanza kutekeleza Mkakati wa Kitaifa wa Usimamizi wa Ardhioevu.

#### **Ushirikishaji na Elimu kwa Umma**

**128. Mheshimiwa Spika,** Jitihada za kuelimisha jamii zitafanyika kwa kutumia majarida na kampeni mbalimbali kwa wananchi waishio karibu na maeneo ya hifadhi. Vilevile, Wizara itaendelea utaratibu wa kuchangia miradi mbalimbali ya maendeleo ambayo itaanzishwa na wananchi walioko kwenye maeneo hayo. Aidha, maeneo ya Jumuiya ya Hifadhi ya Wanyamapori (WMA) yatakayoshiriki katika matumizi endelevu ya wanyamapori yanatazamiwa kupewa mgao wa mapato kutokana na matumizi hayo kwenye maeneo yao.

#### **Hifadhi za Taifa Tanzania**

**129. Mheshimiwa Spika,** Shirika la Hifadhi za Taifa (TANAPA) katika kutekeleza majukumu yake litaimarisha ukusanyaji wa mapato kwa kutumia “Smart Cards” na “Credit Cards” badala ya kukusanya fedha taslimu. Aidha, hatua za kuhakiki na kuandikisha watalii wote wanaoingia katika hifadhi za Taifa zitachukuliwa ili kuhakikisha usalama na ukusanyaji mapato ya serikali. Shirika limeingia mkataba wa kukusanya mapato na mabenki ya CRDB na Exim. Kwanza benki hizi zitaanza kukusanya mapato katika Hifadhi za Mlima Kilimanjaro, Arusha, Tarangire, Ziwa Manyara na Serengeti. Baada ya hapo huduma hii itasambazwa kwenye Hifadhi nyingine



zilizobaki. Aidha mikataba na benki husika itakuwa inafanyiwa mapitio mara kwa mara na kutathmini utendaji wa mablenki hayo. Hatua hii inalenga kuziba mianya ya upotevu wa maduhuli ya Shirika, na kuingia kwenye mtandao wa matumizi ya teknolojia mpya ya malipo, hivyo kukidhi mahitaji ya soko la utalii.

Shirika pia, litadadisi njia na kubuni mkakati wa kuboresha makusanyo ya fedha za pango (concession fees) toka kwa kampuni zinazomiliki kambi za mahema za kitalii na loji katika Hifadhi za Taifa. Aidha utaratibu wa kutunza mahesabu ya Shirika kwa kompyuta (computerization of accounts) ambao umeshaanza kwa awamu utaendelezwa katika maeneo yote yanayoingiza mapato na unatarajiwa kukamilika mwaka wa fedha 2008/09.

Mheshimiwa Spika, Jitihada za Shirika kujitangaza nje ya nchi zimeanza kuzaa matunda. Idadi ya wageni waotembelea Hifadhi za Taifa inaongezeka kila mwaka. Inatarajiwa kuwa ifikapo mwaka 2010 idadi ya wageni watakaotembelea Hifadhi za Taifa itafikia 850,000 hadi 900,000. Ili kukidhi mahitaji ya ongezeko la vitanda, Shirika litakamilisha mapitio ya GMP za Hifadhi za Taifa za Serengeti, Ruaha, Katavi, Mikumi na Tarangire, hivyo kupanua wigo wa uwekezaji katika huduma za utalii na kuwezesha ujenzi wa kambi za mahema, loji na kuboresha miundombinu ya mawasiliano na usafiri. Kipaumbele kitawekwa kwenye kuimarisha barabara zilizopo na kufungua mpya ili kuhakikisha kwamba vivutio vya utalii vinafikiwa kwa urahisi kwa kipindi cha mwaka mzima. Vilevile, Shirika litaboresha viwanja vya ndege katika Hifadhi za Taifa na kuimarisha hali ya usalama hadi kufikia viwango ambavyo vinakubalika na kusajiliwa na Mamlaka ya Usalama wa Anga (Civil Aviation Authority).

**130. Mheshimiwa Spika,** Nchi yetu imekuwa ikiweka juhudi kubwa katika kutangaza utalii wa nchi yetu. Kampeni hii ya kuitangaza Tanzania imeanza kuzaa matunda na watalii wengi sana wanakuja nchini kutoka Marekani, Uingereza, Canada, Ujerumani, Italia, Ufaransa, Spain, Brazil, Urusi na Mataifa mengine.

Nia ya Serikali ni kuongeza watalii kutoka 700,000 wa sasa na kufikia 1.2 milioni itakayopatikana mwaka 2012; pamoja na kuongeza mapato kutoka katika sekta hii kuanzia Shs.1.2 Trilioni ya sasa na kufikia 2.5 Trilioni katika kipindi cha miaka mitano ijayo. Mapato ya sekta ya utalii yanatokana na kuwauzia watalii huduma za usafiri, huduma za malazi, vyakula na vinywaji, ada za kuingia kwenye hifadhi na watalii kununua bidhaa mbalimbali. Hivi sasa wageni wengi wanaotaka kuja Tanzania wanavunja safari zao au kwenda nchi zingine za jirani kwa sababu hatuna Hoteli za kutosha. Suala la kuwa tusijenge kabisa hoteli katika Hifadhi ya Taifa ya Serengeti na katika hifadhi zetu zingine limeshabikiwa sana ndani na nje ya nchi na watu ambao ama hawana takwimu sahihi au hawana nia njema na nchi yetu.

**131. Mheshimiwa Spika,** Hifadhi ya Serengeti ina eneo lenye ukubwa wa kilometa za mraba 16,000. Eneo hili ni kubwa kuliko nchi ya Ubelgiji, au sawa na eneo lote la Jamhuri ya Ireland. Ni eneo kubwa la mbuga ya majani (savannah) na miti michache, lenye mawe makubwa (Iselbergs) yaliyopo, katika sehemu chache za hifadhi. Mbuga hii ya Serengeti imeungana na Mbuga ya Masai-Mara ya Kenya. Mbuga ya Masai-Mara ina ukubwa wa kilometa za mraba 3,000. Eneo hili ni asilimia 18.7% tu ya Serengeti. Aidha, mzunguko wa wanyama wa Serengeti hususan nyumbu, umetangazwa kama moja ya maajabu mapya ya dunia. Kwa kipindi cha miezi miwili, mzunguko wa nyumbu unakuwa Masai-Mara huko Kenya na kwa miezi 10 iliyobaki unakuwa Serengeti.

**132. Mheshimiwa Spika,** Ili kukidhi mahitaji ya wageni na watalii katika Hifadhi ya Masai-Mara nchini Kenya, wamejenga Hoteli 340 zenye vyumba 7,400. Kwa upande wa Tanzania, hoteli zote Serengeti zina vyumba 940. Hii ni katika eneo ambalo lina ukubwa karibu mara 6 ya Masai-Mara. Kutokana na tofauti hii, Masai Mara ilikusanya USD 750 milioni mwaka wa 2006 wakati mbuga yetu ya Serengeti imekusanya USD 30 milioni mwaka 2006.

**133. Mheshimiwa Spika,** Ipo haja kwa Serikali kuhifadhi mbuga zetu za Taifa kwa makini kwa kufanya utafiti wa kina kuona kuwa kila hatua tunayochukua ya kuwekeza katika Hifadhi zetu haiathiri hali ya hifadhi hizo miaka ijayo. Serikali itatumia matokeo ya utafiti wa kisayansi kuelekeza uwekezaji na kuhakikisha unazingatia sera yetu ya Taifa ya Wanyamapori. Aidha, Serikali inataka kila hoteli inayojengwa itanguliwe na utafiti wa mazingira (Environmental Impact Assessment au EIA) na kuwa ujenzi wa hoteli yoyote ufanane na mazingira yaliyopo.

**134. Mheshimiwa Spika,** Kwa kuzingatia hayo, Serikali imeangalia upya General Management Plan (GMP) ya Serengeti na kuamua kuongeza hoteli za nyota 5 au zaidi ili zifikishe jumla ya vitanda 4,500 ifikapo mwaka 2012.

**135. Mheshimiwa Spika,** Katika Hifadhi ya Serengeti inapita barabara kuu kutoka Musoma mpaka Arusha. Barabara hii yenye urefu wa 214 Km inapitisha mabasi makubwa, malori makubwa ya mizigo na magari aina ya Fuso mengi sana. Aidha, ndani ya mbuga hii ndege za abiria 15 zinatua kwa siku katika kiwanja cha Seronera, 15 kwa siku katika kiwanja cha Fort Ikoma na 15 zingine katika viwanja vya Lobo na Kirawira. Serikali imefanya utafiti wa kina juu ya madhara kwenye mazingira ya hifadhi na wanyama, na kuangalia njia za kupunguza usumbufu huo.

Hivyo, Serikali imeamua, badala ya kuweka lami barabara ya Kilometa 214 inayopita katikati ya hifadhi ya Serengeti, ijenge barabara ya lami ya kilometa 45 kuanzia Tabora B Wilaya ya Serengeti, kupitia Kaskazini kwa Hifadhi ya Serengeti mpaka Mto wa Mbu, kupitia Loliondo, Lake Natron na Engaruka.

Serikali pia imeamua kujenga kiwanja kimoja cha ndege katika mji wa Mugumu ambao uko kilometa 16 kutoka ukingo wa magharibi wa Hifadhi ya Serengeti ili kuondoa usumbufu wa ndege nyingi zinazotua kila siku ndani ya Hifadhi hiyo.

**136. Mheshimiwa Spika,** Miradi hii itapunguza magari ndani ya hifadhi kwa watalii wanaotoka Arusha, kutumia usafiri wa ndege wanapofika Mugumu badala ya kurudi Arusha wakipitia ndani ya hifadhi. Wasiotutakia mazuri wanasema barabara iliyopangwa itaathiri hifadhi, wakisahau kuwa hivi sasa tunayo barabara ya kilometa 214 inayopita ndani ya hifadhi hiyo. Aidha, wanasema kiwanja cha Mugumu kitakuwa na madhara kwa wanyama, huku wakijua kuwa kiwanja cha **Skukuza** katika Kruger National Park, Afrika ya Kusini kinapokea ndege kubwa na kiko katikati ya hifadhi hiyo. Aidha, kiwanja cha Jomo Kenyatta Nairobi kipo kilometa 5 tu kutoka Nairobi National Park. Kwa hiyo viwanja hivi havina madhara yaliyobainika kisayansi. Mashabiki haohao wanatangaza kuwa kiwanja cha Tanzania kilichoko kilometa 16 kitakuwa na madhara.

**137. Mheshimiwa Spika,** Katika jambo hili ni vyema tuwe makini na tutetee maslahi ya nchi yetu. Tanzania itajengwa na watanzania wenyewe.

#### **Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro**

**138. Mheshimiwa Spika,** Majukumu ya Mamlaka inayosimamia Hifadhi ya Ngorongoro yanajumuisha kuhifadhi wanyamapori, kusimamia shughuli za utalii na kuendeleza jamii ya wafugaji wa Kimasai ambao wanaishi ndani ya hifadhi kwa mujibu wa sheria iliyoanzisha Hifadhi ya Eneo la Ngorongoro.

Kufuatia uamuzi wa kupunguza msongamano wa idadi ya wakazi ndani ya Hifadhi ya Ngorongoro, Mamlaka itaimarisha miundombinu katika Kijiji cha Oldonyosambu kilichoko nje ya Hifadhi kwa kutengeneza barabara yenye urefu wa kilomita 24 kati ya kijiji hicho na eneo lililotengwa. Kazi hii itafanyika kwa kushirikiana na Halmashauri ya Wilaya ya Ngorongoro.

**139. Mheshimiwa Spika,** Shirika litakarabati barabara za ndani ya Hifadhi zenye jumla ya kilomita 281, kufungua barabara moja mpya kutoka Loonguku-Olbalbal-Lemuta na kukarabati kiwanja cha ndege cha Ndutu. Katika kuboresha huduma Shirika litakamilisha ujenzi wa Makao

Makuu ya Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro. Vile vile ujenzi wa nyumba za watumishi utanza katika kiwanja kilichoko nje ya Hifadhi, Eneo la Kamyn Estate katika Wilaya ya Karatu.

**140. Mheshimiwa Spika,** Idadi ya wageni wanaotembelea Hifadhi ya Ngorongoro inaongezeka mwaka hadi mwaka. Ili kukidhi mahitaji ya vitanda Mamlaka inakaribisha wawekezaji kujenga kambi za kitalii (tented camps) zenye uwezo wa vitanda 40 na loji (Lodges) zenye uwezo wa vitanda 100 katika maeneo ya Empakaai, Nainokanoka, Esirwa, Naibataat na Ziwa Masek. Aidha, Mpango wa Kusimamia na Kuendeleza (GMP) Hifadhi ya Ngorongoro utafanyiwa mapitio ili kubaini maeneo zaidi ya kuwekeza kwa huduma za kitalii.

**141. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka 2007/08, Shirika limepanga kuongeza vivutio vya utali katika maeneo sita (6) ambayo ni:

- (a) Maeneo ya kimila katika Crater (b) Maeneo ya safari za miguu (Nature trails) (C) Vianzo vya chemi chemi katika Msitu wa Nyanda za Juu Kaskazini (d) Miinuko na Mabonde ya Ziwa Eyasi (e) Crater ya Olmoti, na (f) Utamaduni wa Wahazabe na Watatoga.

#### **Mfuko wa Kuhifadhi Wanyamapori Tanzania (TWPF)**

**142. Mheshimiwa Spika,** Mfuko wa Kuhifadhi Wanyamapori Tanzania ni muhimu sana katika kuwezesha Idara ya Wanyamapori kulinda kikamilifu rasilimali ya wanyamapori katika mapori ya akiba, mapori tengefu na maeneo ya wazi yenye wanyamapori, kuchangia gharama za mafunzo na miradi ya maendeleo ya wananchi wanaoishi jirani na maeneo yaliyohifadhiwa.

Katika mwaka wa fedha 2007/08, Mfuko unatarajia kukusanya Shilingi Bilioni 7.5. Mfuko utawezesha Idara kufanya doria ndani na nje ya mapori ya akiba kwa kugharamia siku za doria 20,000, kuendesha operesheni maalum, kununua vifaa vya kazi ikiwa ni pamoja na magari ya doria 15, mahema 100, radio za upepo 10, simu za “satellite” 20, bunduki na risasi na sare za askari 1,400. Aidha mfuko utagharamia ujenzi wa ukarabati wa nyumba za watumishi, majengo ya ofisi, barabara na viwanja vya ndege katika Mapori ya Akiba, Vyuo vya Mafunzo ya wanyamapori na Kanda za Kikosi Dhidi ya Ujangili.

**143. Mheshimiwa Spika,** Maeneo mengine yatakayogharamiwa na Mfuko ni pamoja na utekelezaji wa Mikataba ya kimataifa (kama vile Mkataba wa Lusaka, CITES, Ramsar, AEWa na CMC), usimamizi wa uwindaji wa kitalii, utafiti na sensa za wanyamapori, uratibu wa kuhifadhi wanyamapori waliopo katika hatari ya kutoweka duniani, hususan tembo na faru weusi na mafunzo ya uhifadhi.

Katika kutekeleza Sera ya Wanyamapori kuhusu kushirikisha wananchi katika uhifadhi, Mfuko utachangia katika kuendeleza WMAs pamoja na miradi ya maendeleo ya wananchi wanaoishi jirani na maeneo ya uhifadhi.

#### **Taasisi ya Utafiti wa Wanyamapori Tanzania (TAWIRI)**

**144. Mheshimiwa Spika,** Taasisi ya Utafiti wa Wanyamapori katika mwaka wa fedha wa 2007/08 itatekeleza yafuatayo:-

1. Kutafiti mwenendo wa magonjwa ya wanyamapori hasa ndani ya maeneo yaliyohifadhiwa. Magonjwa ya muhimu yanayoangaliwa ni pamoja na sotoka, ndigana, mafua ya ndege na “African swine fever”.
2. Kuendeleza utafiti wa tatizo la tembo waharibifu katika Wilaya za Serengeti na Bunda. Utafiti unalenga kupunguza madhara ya uharibifu wa tembo kwenye mashamba kwa kutumia njia zisizosababisha vifo vyao.
3. Kuendeleza utafiti wa mbwa mwitu katika Hifadhi za Serengeti na Ngorongoro.
4. Kuendeleza utafiti wa wanyama wa jamii ya wanyama wanaokula nyama (Carnivores).
5. Kuendesha mafunzo ya ufugaji nyuki kwa njia za kisasa.

6. Kufanya sensa 10 za wanyamapori katika Mapori ya Akiba ya Ugalla, Muhesi-Kizigo, Burigi-Biharamulo, Ibanda-Rumanyika na Hifadhi za Taifa za Serengeti na Mkomazi, pamoja na eneo la wazi la Ziwa Natron.
7. Kukamilisha ujenzi wa jengo la Makao Makuu ya Taasisi Arusha.

Aidha, Taasisi itapitia Mwongozo wa kusimamia na kuratibu tafiti za Wanyamapori nchini. Sambamba na hilo, Taasisi itakamilisha mapitio ya ada za utafiti ili kuongeza mapato ya Taasisi.

### **Chuo cha Wanyamapori Mweka**

**145. Mheshimiwa Spika,** Chuo cha Wanyamapori Mweka ni kituo cha Umahiri (Centre of excellence) cha mafunzo ya uhifadhi katika Nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki. Pamoja na kuendeleza mafunzo ya kawaida katika fani ya uhifadhi, mwaka huu 2007/08 Chuo kitaendesha kozi ya Wawindishaji Bingwa. Watanzania wenye taaluma ya uhifadhi wa Wanyamapori, pamoja na wale wanafunzi wa masomo ya kawaida ya uhifadhi wanakaribishwa kujiunga na mafunzo hayo.

### **SEKTA YA MISITU NA NYUKI**

**146. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka 2007/08 wizara yangu itaweka mkazo katika kudhibiti uvunaji haramu wa mazao ya misitu; kuongeza mapato yatokanayo na mazao ya misitu; kuongeza kasi ya upandaji miti; kudhibiti uharibifu wa misitu na kuanza mchakato wa kufufua sekta ndogo ya ufugaji nyuki.

**147. Mheshimiwa Spika,** Nchi yetu inayo rasilimali kubwa ya misitu. Faida kuu ya misitu yetu ni kulinda mazingira yetu; kutupatia hewa safi na kutunza vyanzo vya maji. Misitu yetu inalinda hali ya hewa na kutupa uhakika wa misimu ya mvua na kiangazi kutobadilika mara kwa mara. Aidha, misitu yetu ni makazi ya bainuai muhimu ya mimea na wanyamapori.

**148. Mheshimiwa Spika,** Ili kuhakikisha upatikanaji wa huduma hizo za mazingira, uvunaji wa mazao ya misitu lazima uwe endelevu. Wizara yangu inafanya uhakiki wa miti na kupima ujazo wa mazao ya miti hasa magogo na kukadiria kiwango tunachoweza kuvuna kila mwaka bila kuathiri mazingira.

**149. Mheshimiwa Spika,** Katika mashamba ya miti laini ya Pine na Cypress, Wizara imekadiria kuvuna kiasi cha meta za ujazo 669,000, miti ya mikaratusi meta za ujazo 12,000, mitiki mita za ujazo 41,000, na miti mingine meta za ujazo 38,000.

**150. Mheshimiwa Spika,** Katika misitu ya asili, uhakiki na kukadiria ujazo wa magogo yaliyopo unaendelea. Kazi imekamiliwa katika Wilaya 11.

Katika Wilaya hizo, uhakiki umeonyesha kuwa kuna magogo yenye ujazo wa miti iliyosimama wa meta za ujazo 55.8 milioni. Kati ya ujazo huo, Wizara imekadiria kuvuna magogo yenye ujazo wa meta 790,000 kati ya miti yenye ujazo wa meta 11.5 milioni. Ujazo huo na ule utakaovunwa kwenye mashamba ya miti ndio uwezo halisi wa Viwanda vyetu vya ndani. Hivyo, Wizara yangu inakaribisha wawekezaji katika viwanda vya kisasa vya kupasua mbao (sawmills); viwanda vya kukoboa magogo (veneer factories), viwanda vya “fibre” na “particle boards” na karakana za kutengeneza “furniture” (Furniture and Household goods).

**151. Mheshimiwa Spika,** Serikali itaendelea kupiga marufuku usafirishaji nje ya nchi wa magogo yatokayo kwenye misitu yetu ya asili. Aidha, bei ya M<sup>3</sup> ya magogo ya daraja la kwanza (mpingo, mvule, mninga) katika soko la dunia ni USD 2,000 – 10,000 na sisi tunawauzia kwa USD 50 mpaka 70. Tunahamishia Ajira nje ya nchi na kuhamisha Kodi ya ongezeko la thamani nje ya nchi. Nchi yetu haiwezi kwenda mbele kwa mtindo huu.

Magogo yatakayoruhusiwa kusafirishwa ni yale tu yatokanayo na mauzo kupitia katika zabuni za wazi (open tender process) na hata hayo, kibali cha kusafirisha nje kitatolewa tu baada ya serikali kupokea malipo yote ya magogo yaliyohusika katika zabuni hizo.

**152. Mheshimiwa Spika,** Hatua hizi ni muhimu kwa kuwa hatuwezi kuwavuta wawekezaji wakaja Tanzania kujenga viwanda vya mazao ya misitu kama tutakuwa tunawapelekea magogo huko kwao kwa bei ya kutupa kama ilivyo sasa.

#### **Bei ya Magogo ya Miti**

**153. Mheshimiwa Spika,** Kwa muda mrefu sana, bei ya magogo ya miti nchini Tanzania ni ya chini kupindukia. Kwa mfano, bei ya meta ya ujazo wa magogo ya Pine na Cypress ni Shilingi 4,800. Bei hii ni chini ya gharama ya miche mitano ya Pine ambayo gharama yake ni Shilingi 5,000. Ukizingatia kuwa miti hii imekuzwa kwa uwekezaji wa serikali kwa miaka 25 – 30; na ukazingatia kuwa uwekezaji wa serikali unategemea riba ya 8%; bei ya magogo hayo ni kama sifuri kwa mwekezaji (Serikali).

Aidha, pamoja na thamani ya magogo ya tiki katika soko kuwa kati ya USD 750 mpaka USD 1,000, bei ya magogo ya tiki katika mashamba yetu ni kati ya Shilingi 50,000 mpaka Shilingi 70,000 (USD 50 – USD 70) kwa meta ya ujazo.

**154. Mheshimiwa Spika,** Kutokana na kasoro hizo, serikali imepitia bei za mazao ya misitu hususan magogo kutoka kwenye mashamba ya miti (Forest Plantations) na Misitu ya Asili; lengo likiwa kufikia angalau asilimia 30% za bei ya soko.

Kufuatia marekebisho haya, inakisiwa kuongeza mapato ya serikali kutoka Shilingi 11 bilioni mwaka 2006/07 na kufikia Shilingi 45 bilioni katika mwaka wa 2007/08.

#### **Uvunaji wa Magogo bila kufuata Sheria**

**155. Mheshimiwa Spika,** Tangu mwaka wa 2004, kumekuwa na uvunaji wa magogo usio endelevu katika misitu yetu ya asili. Miti inakatwa kwa wingi bila leseni na kusafirishwa nje ya nchi kinyume cha sheria. Serikali inachukua hatua kali sana za kinidhamu kwa wafanyakazi waliohusika.

Aidha, Kamishna Mkuu wa TRA akishirikiana na Makamishna wenzake wa China, India, Japan, Korea, Indonesia na Thailand wanafuatilia kujua ni nani alipeleka magogo katika nchi hizo kutoka Tanzania; amepewa kibali na nani na amepeleka magogo kiasi gani na amelipia mangapi ili hatua stahili zichukuliwe.

**156. Mheshimiwa Spika,** Serikali itaipitia Sheria ya Misitu ili kuanzisha Baraza la Ithibati na Nidhamu la wataalamu wa misitu ili wataalamu wote wa misitu waandikishwe upya. Baada ya kuandikishwa Baraza litafuatilia nidhamu na maadili ya wataalamu hao na kuwafuta kwenye rejesta wanapoonekana kwenda nje ya maadili. Ni wataalamu wale tu walioandikishwa ndio wataruhusiwa kufanya kazi Tanzania. Aidha, Wizara itashirikiana na Chuo Kikuu cha Sokoine cha Kilimo ili kuangalia upya mitaala ya Shahada za Misitu kwa nia ya kufundisha wahifadhi wa Misitu (Forestry Conservators) badala ya hali iliyopo sasa.

#### **Kuendeleza Mashamba ya Misitu**

**157. Mheshimiwa Spika,** Mashamba 16 ya miti ya Pine, Eucalyptus, Cypress na Mitiki tuliyonayo yatahudumiwa kikamilifu na maeneo yote ya wazi kwenye mashamba hayo yata pandwa. Uvunaji utafuata utaratibu wa kuwauzia magogo wale tu ambao wana Viwanda vya Misitu. Ili kudhibiti wizi, viwanda vyote vinavyohamishika vitaondolewa katika maeneo ya Hifadhi ya Misitu.

**158. Mheshimiwa Spika,** Wizara inatambua umuhimu wa nishati ya mkaa katika matumizi ya nyumbani na haijakataza biashara ya mkaa. Kinachosisitizwa katika biashara hii ni wahusika wafuate sheria na kanuni zilizowekwa na serikali. Aidha, Mwongozo wa Uvunaji Endelevu wa Biashara ya Mazao ya Misitu lazima ufuatwe. Kwa kuwa 80% ya miti yote inayokatwa sasa

hukatwa kutengeneza mkaa, na kwa kuwa katika kila kilo 100 zinazokatwa kutengeneza mkaa ni kilo 20 tu za mkaa hupatikana; Wizara yangu:

- Itakamilisha mpango wa kuboresha utengenezaji mkaa;
- Itahamasisha wananchi hasa wa mijini kutumia mkaa mbadala (briquettes) unaotengezwa na uchafu wa organic katika miji;
- Itakamilisha mpango wa kila Jiji, Manispaa na Miji kuwa na mashamba yake ya miti ya kuni na mkaa.

### **Ulinzi wa Rasilimali**

**159. Mheshimiwa Spika,** Ili kudhibiti uvunaji na biashara haramu ya mazao ya misitu, mwaka 2007/08, vikosi zaidi vya Doria vitaanzishwa katika Kanda ya Ziwa (Mwanza, Shinyanga, Kagera na Mara), Kanda ya Kati (Dodoma, Manyara na Singida) na Kanda ya Nyanda za Juu Kusini (Mbeya na Iringa). Vikosi hivi vitahusisha askari Polisi, TRA na Anti Poaching Unit.

Wizara itawaondoa wavamizi ndani ya Misitu ya Hifadhi katika Mikoa 10 na itapima upya mipaka ya misitu yenye kilomita 1,602 na kusafisha na kuimarisha barabara za moto zenye urefu wa kilomita 2000.

### **Carbon Sequestration (Kunyonya hewa ya Carbon)**

**160. Mheshimiwa Spika,** Nchi yetu ina misitu mingi, yenye uwezo wa kunyonya hewa ya 'Carbon dioxide' kwa matumizi yake na kutoa 'Oxygen' tunayohitaji kwa maisha yetu. Kwa kuwa, kiasi hiki cha kuondoa hewa chafu na kuchangia hewa safi kwa sasa kinalipiwa chini ya Itifaki ya Kyoto, Wizara imeunda Kamati ya Wataalamu waliobobea katika taaluma za Misitu, Ikolojia, Wanyamapori, Maeneo chepe chepe, Sayansi ya Udongo, Sheria na Mazingira ambayo itaandaa mapendekezo ya namna ambavyo Tanzania inaweza kulipwa chini ya mpango huu. Matarajio yetu ni kuwa mradi huu utakamilika katika mwaka huu wa fedha.

### **Uendelezaji Utalii Ikolojia**

**161. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2007/08 Wizara itasimamia Upimaji wa Misitu ya Hifadhi yenye ukubwa wa hekta 134,511 ya 'West Kilombero Scarp' iliyopo Wilayani Kilolo na Misitu ya Matundu, Nanganje, Lyondo na Iwonde iliyopo Wilayani Kilombero ili misitu hiyo iweze kupandishwa hadhi kuwa Hifadhi ya Mazingira Asilia ya Kilombero (Kilombero Nature Reserve).

### **Ushirikishaji Jamii na Elimu kwa Umma**

**162. Mheshimiwa Spika,** Katika kuendeleza elimu ya Misitu na Ufugaji Nyuki kwa jamii, vipindi 74 vya Redio na Televisheni vinavyohusu **Maliasili na Misitu ni Uhai** vitarushwa hewani. Vile vile, nakala 5,000 za vipeperushi, Jarida la Misitu ni Uhai nakala 12,000; mabango 30,000 na vitabu 3,000 vya Ufugaji wa Nyuki wasiouna vitachapishwa na kusambazwa. Uhamishaji kuhusu upandaji miti, kuthibiti moto, matumizi ya majiko sanifu, kilimo mseto, ufugaji nyuki na uhifadhi wa vyanzo vya maji pia utafanyika.

### **Taasisi ya Utafiti wa Misitu**

**163. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha wa 2007/08 ujenzi wa Makao Makuu ya Taasisi ya Utafiti wa Misitu, utaanza katika kiwanja cha Kingolwira mjini Morogoro.

Aidha, taasisi itafanya utafiti juu ya hifadhi ya vyanzo vya maji hasa katika Milima ya Tao la Mashariki. Mawasiliano yanafanywa kati ya TAFORI na Kituo cha Kimataifa cha Utafiti wa Kilimo Mseto (World Agroforestry Centre) ili kushirikiana katika utafiti huu. Kazi hii itaanza kwa kuchunguza miti inavyotumia maji hasa mikaratusi na mianzi.

**164. Mheshimiwa Spika,** Utafiti wa matumizi endelevu ya mazao ya misitu yaliyo na yasiyo timbao ili kukuza uchumi wa jamii na kupunguza umasikini utafanyika. Aidha, taasisi itaanzisha matanuru darasa ya kuchoma mkaa katika maeneo machache ili kutoa elimu ya uchomaji mkaa unaozingatia hifadhi ya mazingira. Kazi hii itachangia utekelezaji wa maagizo ya Wizara juu ya njia bora za kuchoma mkaa.

Aidha, utambuzi wa miti inayostawi katika maeneo mbalimbali kijiografia hapa nchini utafanyika ili kuwezesha wananchi kupanda aina za miti sahihi katika maeneo sahihi kwa matumizi ya aina mbalimbali. Vilevile, Taasisi itaanza kuzalisha vyahuso (clones) vya mikaratusi inayokua haraka katika kitalu cha bioteknolojia kinachojengwa huko Kwamarukanga Korogwe.

Aidha, Taasisi itaimarisha Utumishi na Miundombinu ili kuendeleza utafiti misitu utakaochangia katika hifadhi na matumizi endelevu ya misitu nchini. Jarida la TAFORI litachapishwa mara mbili kwa mwaka na kusambazwa kwa wadau kama sehemu ya elimu ya misitu kwa jamii.

#### **Mafunzo ngazi ya Astashahada na Stashahada**

**165. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa 2007/08 Chuo cha Misitu cha Olmotonyi na kile cha Viwanda vya Misitu cha Moshi vinategemea kudahili jumla ya wanafunzi 186. Kati ya wanafunzi hao, wanafunzi 69 watasomea Astashahada ya Misitu na Ufugaji Nyuki, 84 Stashahada ya Misitu na Ufugaji Nyuki na 33 Astashahada ya Viwanda vya Misitu. Hata hivyo idadi hiyo ya wanafunzi ni ndogo ikilinganishwa na mahitaji ya Taaluma hizo katika soko la ajira kwa sababu ya ufynywa wa Bajeti.

#### **Mradi wa Uhifadhi na Usimamizi wa Misitu Tanzania (TFCMP)**

**166. Mheshimiwa Spika,** Madhumuni ya mradi huo ni kuboresha huduma za Misitu, kuhusisha jamii katika usimamizi shirikishi wa Misitu; kuboresha ukusanyaji wa maduhuli ya misitu na nyuki kwa kuongeza vituo 10 vya ukaguzi.

Katika mwaka wa fedha 2007/08, Mradi utakamilisha jengo la Misitu Makao Makuu; na kuwezesha Wilaya 25 katika utekelezaji wa Mpango Shirikishi wa Misitu kupitia Mradi wa TASAF II; Aidha, boti 2 za doria zitanunuliwa ili kukabiliana na usafirishaji wa magogo kupitia bandari bubu. Vilevile, Mradi utafanya tathmini ya Misitu ya Asili na ya kupandwa kitaifa na kutayarisha mkakati wa matumizi endelevu ya nishati ya miti kwa kupanda miti na kutumia kiendelevu rasilimali za miti, nishati mbadala, majiko sanifu na Briquettes.

#### **Ufugaji wa Nyuki**

**167. Mheshimiwa Spika,** Kwa kutambua umuhimu wa ufugaji nyuki katika kuchangia juhudi za kuondoa umaskini na kukuza uchumi wa Tanzania, Wizara itaanza mchakato wa kufufua sekta ndogo ya ufugaji nyuki.

Hatua ya kwanza ya kufufua sekta hii itakuwa kuanzisha upya Chuo cha Ufugaji Nyuki Tabora. Kiasi cha Shilingi milioni 400 zimetengwa katika bajeti hii kwa ajili ya kukarabati majengo ya Chuo ili yaweze kurejea katika hadhi yake na kuweza kupokea wanafunzi katika mwaka 2008/09. Aidha, katika kipindi cha matayarisho Mitaala ya mafunzo ya Astashada na Stashahada ya nyuki itaanza pamoja na kuboresha Chuo ili kiwe “Kitovu cha Ufanisi” (Centre of Excellence).

**168. Mheshimiwa Spika,** Kuna aina kuu mbili za nyuki ambao ndiyo wanaotupatia mazao ya asali, nta, gundi ya nyuki, chavua, maziwa ya nyuki, majana na sumu ya nyuki. Aina hizo ni Nyuki wanaouma (Apis Mellifera) na nyuki wasiouma (Trigona na Melliponula).

Inakadiriwa kuwa uzalishaji wa mazao ya nyuki nchini Tanzania unaweza kufikia takriban tani 138,000 za asali na tani 9,200 za nta kwa mwaka zenye thamani ya Shilingi 147 bilioni. Hivi sasa wastani wa tani 4,860 za asali na tani 360 za nta huzalishwa kwa mwaka. Hii ni sawa na asilimia 4 ya uwezo uliopo.

**169. Mheshimiwa Spika,** Wizara ili kuhakikisha kuwa nchi inafaidika na rasilimali hii muhimu itanza kutekeleza mpango wa kufufua ufugaji nyuki katika wilaya 30, kwa mwaka 2007/08. Wilaya hizo ni; Kahama, Mpanda, Sikonge, Urambo, Uyui, Chunya, Manyoni, Bukombe, Nachingwea, Kilindi, Ulanga, Mpwapwa, Namtumbo, Geita, Kondoa, Simanjiro, Same, Kilombero, Bagamoyo, Njombe, Kongwa, Tunduru, Mtwara, Hanang, Monduli, Longido, Kwimba, Iramba, Mwanga na Masasi. Utekelezaji wa mpango huo kabambe utawawezesha wakulima kuzalisha Asali na Nta kibiashara na kuimarisha Taasisi zinazotoa huduma katika ufugaji nyuki. Katika mwaka wa fedha wa 2008/09 mradi huu utaenezwa nchi nzima ili kuongeza mapato ya wananchi. Lengo ni kuwawezesha wananchi 200,000 wajajiri kupitia mpango huu na kulipatia Taifa zaidi ya Shilingi 80 bilioni kwa mwaka ifikapo mwaka 2010.

**170. Mheshimiwa Spika,** Ili kuboresha sekta hii ya nyuki, Wizara inatarajia kusambaza teknolojia sahihi ya ufugaji nyuki, kuongeza idadi ya wafugaji na wafanyabiashara wa mazao ya nyuki na kuwatafutia wafugaji masoko. Katika kutekeleza azma hiyo, Wizara itaandaa maonyesho ya Asali na Nta katika mwaka 2007/08 ili kuwakutanisha wafugaji na wanunuzi wakubwa wa Asali na Nyuki.

## **SEKTA YA UTALII**

### **Kutangaza Utalii**

**171. Mheshimiwa Spika,** Tanzania ni nchi iliyojijengea mazingira mazuri sana ya utalii. Chini ya sera madhubuti ya Chama cha Mapinduzi; Tanzania imejenga nchi ya Amani na Mshikamano unaopigiwa mfano duniani kote. Aidha, Tanzania imejenga Demokrasia nzuri na ya kuigwa, ni nchi ya watu walio na utamaduni uliosheheni ubora wa kila aina na ukarimu wa hali ya juu.

**172. Mheshimiwa Spika,** Msingi huu wa amani, mshikamano, Demokrasia na watu wakarimu unaviuza vivutio vyetu vya pekee vya Mlima Kilimanjaro, Serengeti, Ngorongoro, Selous, Ruaha, Katavi, Mahale, Gombe na vinginenvyo. Aidha Tanzania ina visiwa vilivyo na sifa za pekee vya Zanzibar; na fukwe za bahari zenye mchanga mzuri na maji maangavu.

Katika mwaka wa fedha wa 2007/08, tutavitangaza vivutio hivi kupitia kwenye magazeti makubwa na majarida ya safari ya nchi za Marekani, Uingereza, Italia, Ujerumani, India, China, Korea, Japani na Urusi.

**173. Mheshimiwa Spika,** Kuanzia mwezi Agosti mwaka huu tutaanza kuitangaza Tanzania na vivutio vyake katika Televisheni ya CNN kupitia CNN America; CNN Headline News, kupitia tovuti ya CNN Travel na katika viwanja vya ndege 54 vya kimataifa vya Marekani.

**174. Mheshimiwa Spika,** Mkataba wa kuitangaza Tanzania kupitia Televesion ya Africa Channel ya California na kupitia kipindi cha Africa Channel kinachorushwa na Sky News ya Uingereza unatayarishwa.

Mategemeo yetu ni kuwa mkataba huu utakamilika na matangazo haya kuanza kurushwa mwezi Oktoba 2007. Vile vile, Wizara inazungumza na Television za BBC World, Euronews na Aljazeera ili kuongeza matangazo ya utalii wetu.

**175. Mheshimiwa Spika,** Watalii wengi wanakuja nchini kwetu kwa kushawishiwa na wakala wa usafiri (Travel Agents). Hivyo, ni muhimu wakala hao wakaijua Tanzania vizuri.

Katika mwaka wa fedha wa 2007/08. Wizara yangu inaandaa mafunzo kupitia kwenye mtandao kwa ajili ya mawakala wa utalii wa Marekani na Canada.

Mafunzo haya yanaandaliwa na Jarida kubwa la Safari la Marekani la Travel Agent na washirika wetu katika kuitangaza Tanzania nchini Marekani wa Bradford Group wa New York.



**176. Mheshimiwa Spika,** Katika juhudi zetu za kuitangaza Tanzania na vivutio vyetu; kwa pekee nimshukuru na kumpongeza Rais wetu Mheshimiwa Jakaya Mrisho Kikwete kwa kazi kubwa anayoifanya katika sekta hii.

**177. Mheshimiwa Spika,** Mwezi Agosti mwaka huu, Mheshimiwa Rais atakuwa Mtoa Mada Maalum (Keynote Speaker) katika Tamasha la watengenezaji wa Filamu linaloitwa WildTalk Africa mjini Durban, Afrika Kusini. Tamasha hilo litatangazwa moja kwa moja (Live) na Televisheni ya CNN, BBC na Super Sports na kuangaliwa na wataamaji zaidi ya 100 milioni.

Aidha, mwezi Oktoba 2007, Rais amealikwa kuwa Mgeni Rasmi katika mkutano wa pili wa Wakuu wa nchi wa kutangaza Utalii Duniani huko Beijing China (2<sup>nd</sup> World Tourism Marketing Summit).

**178. Mheshimiwa Spika,** Katika mkutano wa China, Mheshimiwa Rais atatangazwa Rasmi kuwa Mwenyekiti wa Dunia wa Mkutano wa Dunia wa Wakuu wa nchi wa kutangaza utalii. Wakati wa hafla hiyo Mheshimiwa Rais atapokea rasmi ombi la Chuo Kikuu cha Biashara cha Dunia (World Trade University) la kujenga Chuo Kikuu cha Dunia cha Utalii hapa Tanzania (World Tourism University) kwa niaba ya bara la Afrika.

**179. Mheshimiwa Spika,** Uko usemi wa Kiswahili unaosema kuwa “kuona ni kuamini”. Ili mawakala wa usafiri wengi wajue Tanzania, watu na vivutio vyake, Serikali imeandaa kuwa mwenyeji wa mikutano mikubwa ya (i) Afrika Travel Association, Annual Congress mwezi Mei, 2008 (ii) The Leon Sullivan Summit, June 2008 na (iii) Afrika Diaspora Trail Conference mwezi April 2009.

**180. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka huu wa fedha, Wizara itaweka mazingira mazuri ili sekta binafsi ishiriki kwa nguvu zaidi katika masoko Makuu ya utalii ya London, Berlin, Milan, Moscow, Madrid, New York Times, Beijing, Dubai, Korea na kwingineko.

Aidha, Serikali imeandaa Road Show katika miji ya Frankfurt, Stuttgart, Berlin, Vienna, Zurich na Geneva mapema mwezi Septemba mwaka huu.

**181. Mheshimiwa Spika,** Kwa kuwa utangazaji wa utalii una gharama kubwa, Serikali imeyaomba mashirika yanayofaidika na biashara hii kuchangia katika kazi hii. Hivyo, ninayo furaha kulieleza Bunge lako tukufu kuwa katika mwaka huu wa fedha, mashirika ya Singita Lodge wanaomiliki Grumeti Reserves na Sasakwa Lodge wamekubali kuchangia USD 3 Milioni; Tanapa Shs.1.5 bilioni, Ngorongoro Shs.500 milioni na TWPF watachangia Shs.500 milioni.

Aidha Serikali imetenga Shs.3.2 bilioni kuptia TTB katika mwaka huu wa fedha ukilinganisha na Shs.1.5 bilioni katika mwaka wa fedha wa 2006/07. Ili kufikia walengwa kutoka masoko makuu na mapya, Wizara itashirikiana kwa karibu na Balozi zetu nje ya nchi na kuteua wawakilishi wa utalii kwenye nchi za China, Ujerumani, Scandinavia na Mashariki ya Mbali. Vilevile, tovuti ya Bodi ya Utalii ([www.tanzaniatouristboard.com](http://www.tanzaniatouristboard.com)) itatafsiriwa katika lugha nne za kimataifa ambazo ni Kiswahili, Kifaransa, Kijerumani na Kichina (Mandarin). Wizara pia itashirikiana na Balozi zetu za nje ili kutekeleza Sera ya Diplomasia ya Uchumi (Economic Diplomacy) katika eneo la kutangaza utalii.

#### **UN-WTO na Utalii wa Tanzania**

**182. Mheshimiwa Spika,** Shirika la Umoja wa Mataifa la Utalii Duniani (United Nations World Travel Organisation – UN - WTO) limeunda Kamati ya pamoja na FIFA World Cup 2010. Kamati hiyo, imemchagua Waziri wa Michezo wa Afrika Kusini kuwa Mwenyekiti na Waziri wa Maliasili na Utalii wa Tanzania kuwa Makamu Mwenyekiti. Jukumu la Kamati hiyo ni kuutangaza utalii wa nchi za SADC na Afrika kwa ujumla pamoja na matangazo ya FIFA World Cup 2010.

Aidha, kamati hiyo itaweka mkakati wa kuwaonyesha vivutio vyetu vya utalii washiriki wa fainali za World Cup 2010 kabla ya michuano kuanza, wakati wa michuano na baada ya fainali hizo. Tanzania inajiandaa kikamilifu kufaidika na matangazo hayo.

### **Changamoto zinazotukabili katika Sekta ya Utalii**

**183. Mheshimiwa Spika,** Nia ya nchi yetu ni kuongeza idadi ya watalii wanaoitembelea nchi yetu kutoka 640,000 mwaka 2006 na kufikia watalii milioni 1.2 ifikapo mwaka 2012 na kuongeza mapato ya jumla ya USD 850 milioni mwaka 2006 na kufikia lengo hili ni muhimu sana tuboreshe huduma za utalii. Moja ya changamoto kubwa sana za kukabiliana nazo ni kuongeza idadi ya Hoteli za nyota tano na kupandisha madaraja ya Hoteli tulizonazo.

**184. Mheshimiwa Spika,** Serikali itaendelea kuwakaribisha wawekezaji wenye uwezo wa kujenga hoteli za nyota tano katika Mbuga zetu, katika maeneo hanayozunguka mbuga zetu na katika miji yetu mikuu. Napenda nimshukuru sana Mheshimiwa Edward Lowassa (Mb) Waziri Mkuu kwa kuelezea swala hili kwa ufasaha mkubwa wakati wa majumuisho ya hotuba yake ya Bajeti.

**185. Mheshimiwa Spika,** Katika kuboresha huduma zitolewazo kwa watalii, Wizara itapanga hoteli katika madaraja katika Mikoa ya Mwanza, Mara, Kilimanjaro, Pwani, Dar es Salaam, Tanga na Dodoma. Aidha, Wizara itahakiki hoteli kwa ajili ya kuziweka katika madaraja kwenye Mikoa ya Morogoro, Iringa, Mbeya, Ruvuma, Rukwa, Lindi, Mtwara, Kigoma, Kagera na Shinyanga. Ni nia ya Wizara kufanya zoezi hili kwa nchi nzima.

**186. Mheshimiwa Spika,** Ili kuhakikisha kuwa watanzania wenye Hoteli ndogo wanafaidika na ongezeko la watalii, Serikali imekubaliana na Shirika la Maendeleo la Ufaransa (AFD) kuanzisha mkopo maalumu wa muda mrefu utakaowawezesha wenye hoteli ndogo na zenye kiwango cha chini ili wakarabati hoteli zao kufikia kiwango cha nyota 2 mpaka 3.

Chini ya utaratibu huo utakaoendeshwa kati ya AFD na Benki ya CRDB:

- Shirika la AFD litaweka dhamana katika Benki ya CRDB ambayo itatoa dhamana ya 40% ya mkopo yote.
- Mkopaji naye atatoa dhamana ya 60% ya mkopo anaochukua.
- Mkopo utakuwa wa muda mrefu, miaka mitano mpaka kumi.
- Riba itakuwa sehemu ya majadiliano ili wakopaji waweze kulipa mkopo na kufaidika na ongezeko la watalii.

**187. Mheshimiwa Spika,** Changamoto nyingine kubwa ni kuongeza idadi ya ndege zinazotua Dar es Salaam na Kilimanjaro moja kwa moja kutokea Ulaya, Marekani, Mashariki ya Mbali na Mashariki ya Kati.

Aidha, ni muhimu sana kwa Shirika la Ndege la Tanzania (Air Tanzania Ltd) liwe na nguvu na kushiriki kikamilifu katika kazi hii kubwa ya kuleta watalii Tanzania.

**188. Mheshimiwa Spika,** Sambamba na kazi hii, ni muhimu sana tuvishulikie na kuvitangaza viwanja vya ndege vya Sumbawanga, Mafia, Mbeya, Kigoma na Arusha.

Vilevile, ni muhimu sana tujenge uwanja wa ndege wa Mugumu.

### **Chuo cha Taifa cha Utalii**

**189. Mheshimiwa Spika,** Katika zoezi la kuboresha huduma zinazotolewa kwenye Sekta ya Utalii, Wizara kwa kushirikiana na Serikali ya Ufaransa itaanza rasmi ujenzi wa chuo kipya cha Utalii mwezi Agosti 2007 ambao utachukua mwaka mmoja kukamilika. Chuo hicho kitakuwa na uwezo wa kudahili wanachuo 500 kwa mwaka mmoja na kutoa mafunzo ya hoteli na utalii katika ngazi ya Astashahada na Stashahada.

**190. Mheshimiwa Spika,** Sambamba na ujenzi wa Chuo, Wizara yangu itatekeleza Mradi wa Mafunzo unaogharamiwa na Jumuiya ya Nchi za Ulaya (EU). Katika mwaka 2007/08 yafuatayo yatatekelezwa chini ya mradi huo:

- Kuinua viwango vya ufundishaji katika fani ya hoteli na utalii kwa kutoa mafunzo kwa wakufunzi.
- Kuandaa mitaala ya kitaifa ya mafunzo ya hoteli na utalii itakayotumiwa na vyuo vyote nchini Tanzania. Kazi hii tafanywa kwa ushirikiano na Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi (NACTE), Mamlaka ya Elimu ya Ufundi (VETA) na Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT).
- Kutoa mafunzo ya muda mfupi kwa watumishi wa sekta katika sehmu zao za kazi (Mobile Training) ili watumishi wengi waweze kufaidika na mafunzo hayo na kuongeza ufanisi kazini.
- Mradi huo pia umelenga kutoa vifaa vya kisasa vya kufundishia kwenye Chuo cha Hoteli Zanzibar.

## **SEKTA YA UVUVI**

**191. Mheshimiwa Spika,** Ili kuboresha maisha ya Watanzania kupitia Sekta ya Uvuvi, Wizara itakamilisha kazi zilizoanza katika mwaka wa fedha 2006/07 na kuanza kutekeleza kazi mpya. Katika mwaka 2007/08, Wizara itakamilisha ununuzi wa vifaa vya maabara katika sehemu ya Kemikali katika maabara ya Taifa ya Uvuvi, Mwanza. Lengo ni kuiwezesha Maabara hiyo kufanya kazi kikamilifu na kulipunguzia taifa matumizi ya fedha za kigeni kwa ajili ya kuchunguza sampuli kama ilivyo sasa. Aidha, maabara itakuwa na uwezo wa kuzisaidia nchi za jirani kupima sampuli zao na hivyo kuliletea Taifa fedha za kigeni. Pia, Chuo cha Maendeleo ya Uvuvi Mbegani kitakarabatiwa kwa gharama ya dola za kimarekani 400,000 kupitia msaada wa Shirika la Uvuvi la Japan (Overseas Fisheries Cooperation of Japan).

**192. Mheshimiwa Spika,** Wizara itashirikiana na Wizara ya Kilimo, Mifugo na Mazingira ya Serikali ya Mapinduzi Zanzibar pamoja na wadau wengine kuandaa kanuni za kusimamia Uvuvi kwenye Bahari Kuu na kuharakisha uanzishaji wa Mamlaka ya Uvuvi katika Bahari Kuu.

Katika mwaka 2007/08, Wizara inategemea kufanya Sensa ya Uvuvi katika Bahari ya ndani na Ukanda wa Uchumi wa Bahari chini ya miradi ya “Marine and Coastal Environmental Management Project” (MACEMP), “Western Indian Ocean Tuna Tagging Project” (WIOTTP) na “South West Indian Ocean Fisheries Project” (SWIOFP). Aidha, sensa hii itafanyika kwa kushirikiana na Wizara ya Kilimo, Mifugo na Mazingira ya Zanzibar.

**193. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2007/08 ufugaji wa samaki utanzishwa chini ya MACEMP baada ya kukamilisha mradi wa ufugaji viumbe hai na kuanza utekelezaji wake. Aidha, mafunzo ya kuongeza thamani ya mwani yataendeshwa ndani na nje ya nchi. Wizara itaendesha mafunzo ya ufugaji samaki aina ya Mwatiko katika Mikoa ya Mtwara, Lindi, Pwani na Tanga pamoja na kuandaa vipeperushi vya ufugaji huo. Aidha, mradi huu utaanza kutekelezwa kwenye wilaya 11 za pwani ambako ulikuwa bado kuanza.

**194. Mheshimiwa Spika,** Majaribio ya Ufugaji na Unenepeshaji wa Kaa yataanzishwa katika Chuo cha Mbegani na kusambazwa katika Wilaya za Pwani. Lengo ni kuweza kushawishi wajasiriamali wengi kuingia katika shughuli hii. Aidha, mchakato wa kuandaa programu itakayosaidia kuinua kiwango cha ufugaji samaki nchini unaohisaniwa na FAO utakamilika katika mwaka 2007/08.

**195. Mheshimiwa Spika,** Katika kipindi cha mwaka 2007/08, Wizara itaimarisha ulinzi wa rasilimali ya uvuvi kwa kushirikisha jamii, vyombo vya Dola na wadau wengine. Kupitia mradi wa MACEMP, vituo vya doria vitaanzishwa katika wilaya za Kilwa, Lindi na Mtwara kwa kuvipatia vitendea kazi ili kutekeleza majukumu ya doria kwa ufanisi. Aidha, usimamizi wa rasilimali ya uvuvi katika Wilaya zote za ukanda wa pwani utaimarishwa kwa kuanzisha BMUs (Beach

Management Units) na kupewa vifaa vya doria. Lengo ni kupambana na uvuvi haramu hasa ule wa kutumia mabomu, na kuthibiti uvuvi haramu na biashara ya magendo mipakani.

**196. Mheshimiwa Spika,** Katika kipindi cha mwaka 2007/08, Mradi wa MACEMP utatekeleza yafuatayo:

- Kuwezesha uanzishwaji wa Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Ukanda wa Uchumi wa Bahari Kuu, ikiwa ni pamoja na kujenga Makao Makuu ya Mamlaka.
- Kuwezesha kufanyika kwa majadiliano na kufikia muafaka wa mpaka wa Bahari Kuu kati yetu na Visiwa vya Ngazija (The Comoros).
- Kuwezesha kufanyika kwa majadiliano na kufikia muafaka juu ya kuanzisha hifadhi ya bahari ya pamoja kati ya Tanzania na Msumbiji katika eneo la maingilio ya Mto Ruvuma.
- Kuwezesha ushiriki wa Tanzania katika kutekeleza majukumu ya mashirikiano ya Kikanda na Kimataifa.
- Kuwawezesha wanavijiji wa pwani kujenga uwezo wa kuibua miradi ya kuwaongezea kipato, na kuhifadhi miradi mingine ya wananchi itakayoibuliwa kuendeleza ufugaji wa mwatiko na kunenepesha Kaa.
- Kuwezesha uhamasishaji wa jamii za pwani juu ya kuanzisha na kuendesha vikundi vya ulinzi vya rasilimali (Beach Management Units), utaratibu ambao umeonyesha mafanikio katika Kanda ya Ziwa Victoria.
- Kuwezesha kuanzishwa kwa mtandao wa maeneo ya hifadhi katika bahari ya ndani na ya kitaifa, kwa kuzingatia kwamba maeneo ya hifadhi yana nafasi kubwa ya kuleta matumizi endelevu ya rasilimali za bahari.
- Kusimamia mchakato wa kuanzisha mfuko wa kuendeleza usimamizi wa rasilimali za bahari baada ya mradi wa MACEMP kumalizika.
- Kupanua wigo wa utekelezaji wa miradi, ili kuhusisha wilaya zote 14 za pwani.
- Kununua vyombo vya doria kwa ajili ya kudhibiti uvuvi kwenye Bahari. Katika mwaka huu Boti 12 zitanunuliwa kwa hatua za mwanzo.

**197. Mheshimiwa Spika,** Mchakato wa kuanzisha eneo la usimamizi wa pamoja wa hifadhi ya Bahari (Trans Frontier Conservation Area) mpakani na Msumbiji umeanzishwa kwa kufanya tathmini ya eneo husika. Mchakato huo utakamilishwa 2007/08.

Kwenye kanda ya Ziwa Victoria, kazi kubwa itakuwa kuwezesha ujenzi wa mialo 13 ya kisasa yenye thamani ya Tshs. Bilioni tatu zitakazotoka mradi wa EU wa “Implementation of Fisheries Management Plan” (IFMP). Aidha, Mradi utasaidia katika utekelezaji wa mpango wa kuimarisha uvuvi endelevu na kupunguza kasi ya Uvuvi katika Ziwa Victoria. Mradi pia, utajenga uwezo wa jamii wa kushiriki katika ulinzi wa rasilimali kwa kuwezesha BMUs, na kuboresha huduma za jamii hususan ujenzi wa Zahanati mbili na kuchangia ujenzi wa vyumba sita vya madarasa ya shule ya msingi.

Wizara kwa kushirikiana na asasi zingine za Serikali itajikita katika kupambana na biashara ya magendo ya samaki mpakani katika Ziwa Victoria, Tanganyika, Rukwa na Baharini.

**198. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2007/08 Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi (TAFIRI) itafanya utafiti wa silikanti ambao utalenga kubaini makazi ambayo samaki huyo anaishi na kwa nini wameibuka kwa kasi kubwa tangu 2003. Utafiti wa samaki huyo utafanyika mwezi Septemba na Oktoba, 2007 katika maji ya kina kirefu eneo la Kigombe Tanga kwa kutumia meli na vifaa maalum. Shirika la Umoja wa Mataifa UNESCO na Serikali ya Japan zitagharamia utafiti huo.

Aidha, Taasisi itaendesha utafiti wa ufugaji wa samaki aina ya mwatiko katika wilaya zote 14 za pwani ya bahari ya Hindi na pia itaratibu sensa ya Uvuvi katika Ziwa Victoria, chini ya mradi wa “Implementation of Fisheries Management Plan for Lake Victoria” (IFMP).

**199. Mheshimiwa Spika,** Ili kuendelea kuboresha uhifadhi wa rasilimali za Uvuvi yafuatayo yatastekezwa katika kipindi cha mwaka 2007/08.

- Mipango ya Jumla ya Usimamizi (General Management Plans) ya Maeneo Tengefu mapya itaandaliwa ili kuweka kanda za matumizi kwa lengo la kuboresha uhifadhi wa bioanuai na kukuza utalii.
- Kwa kushirikiana na wananchi ndani ya Hifadhi za Bahari za Mafia na Mnazi Bay zana haribifu zitaondolewa kwa kubadilishana na zana bora za uvuvi na Miradi mbadala itabuliwa ili kupunguza kasi ya uvuvi haramu.
- Mpango kabambe wa mtandao wa maeneo ya hifadhi za Bahari utaandaliwa. Maeneo anamokutwa Silikanti yatatambuliwa na kuhifadhiwa kisheria. Aidha maeneo ya hifadhi pamoja yatatambuliwa na mpango wa kuyahifadhi kwa ushirikiano na nchi jirani utatekezwa kwa kuanzia nchi ya Msumbiji.
- Sheria ya Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu ya 1994 itafanywa marekebisho ili kuimarisha uhifadhi shirikishi jamii na utendaji wa Taasisi hii.

## **SEKTA NDOGO YA MAMBO YA KALE**

### **Sera na Sheria**

**200. Mheshimiwa Spika,** Ili kukabiliana na changamoto mbalimbali katika kuhifadhi na kuendeleza malikale, Wizara yangu kwa mwaka wa fedha 2007/08, inatarajia kukamilisha Sera ya Malikale. Vilevile, itafanya marekebisho ya Sheria za Mambo ya Kale ili ziendane na Sera. Aidha, Miongozo ya Uhifadhi wa Urithi wa Utamaduni itachapishwa na kusambazwa kwa wadau.

### **Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Mambo ya Kale**

**201. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka 2007/08, Wizara itawasilisha UNESCO kabrasha la Njia Kuu ya Kati ya Biashara ya Utumwa na Vipusa ili kuiweka njia hiyo katika orodha ya urithi wa dunia na kukamilisha ukarabati wa jengo la kihistoria la “Tea House” ambali liko Bagamoyo. Pia, itaendelea ukarabati na kuimarisha magofu ya Kilwa Kisiwani na Songo Mnara kwa lengo la kuendeleza jitihada za kulinusuru eneo kutoka katika orodha ya urithi ulio hatarini. Aidha, Tanzania itakuwa nchi ya kwanza Afrika kuwa mwenyeji wa Mkutano wa Afrika Diaspora Trail Conference ambao utatumia njia kuu ya kati ya Biashara ya utumwa na vipusa kama urithi wa waafrika wote Duniani.

**202. Mheshimiwa Spika,** Ili kutopoteza kumbukumbu ya mchango wa nchi yetu katika historia ya ukombozi wa Bara la Afrika, Wizara itayatambua makambi, makaburi, majengo, maeneo mbalimbali yaliyotumiwa na wapigania uhuru kwa kuyawekea kumbukumbu na kuyalinda kisheria. Maeneo hayo yatawekwa mabango yatakayokuwa na nembo ya urithi wa ukombozi wa bara la Afrika na kuwekwa kwenye ramani ili yajulikane.

### **Tathmini ya Rasilimali za Mambo ya Kale**

**203. Mheshimiwa Spika,** Katika kuhifadhi na kuweka kumbukumbu za malikale, Wizara itatumia mfumo uliondaliwa wa kukusanya taarifa mbalimbali za maeneo yenye urithi wa utamaduni nchini kwa lengo kuanzisha kanzidata ya urithi wa utamaduni.

### **Uendelezaji na Utangazaji Utalii katika maeneo ya Kale**

**204. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza jukumu la kuhifadhi na kuendeleza maeneo ya Mambo ya Kale kiutalii mwaka 2007/08, Wizara itaweka vioneshwa katika Vituo vya Caravan Serai (Bagamoyo), Isimila (Iringa) na Kolo (Kondoa). Aidha, umeme na maji katika kituo cha Amboni na Olduvai vitawekwa kwa lengo la kuviboresha zaidi. Pia, Wizara itakamilisha ujenzi wa kituo cha taarifa na kumbukumbu cha Dkt. Livingstone kilichopo Ujiji Kigoma. Wizara itaendelea na ujenzi wa Kituo cha Taarifa na Kumbukumbu cha Dkt. Livingstone kilichopo Ujiji Kigoma.

## **Ushirikishaji Jamii na Elimu kwa Umma**

**205. Mheshimiwa Spika,** Ili kuhakikisha jamii inapata elimu stahili juu ya historia na urithi wa utamaduni, Wizara imekamilisha Mpango wa Uhamasishaji Jamii. Mpango huo ambao utanza kutekelezwa mwaka 2007/08, utatoa fursa kwa jamii kuifahamu historia ya nchi yetu na urithi wa utamaduni, kukuza utalii na kuhamasisha jamii kuendelea kutunza urithi wetu kwa faida ya vizazi vijavyo. Aidha, Wizara itandaa vipeperushi 600 kuhusiana na vituo vya Malikale. Pia, itaendelea kurusha kipindi cha ZAMADAMU kuelimisha jamii kuhusu vivutio vya malikale.

## **Utafiti wa Mambo ya Kale**

**206. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2007/08, Wizara itaendelea na uchimbuzi wa akiolojia katika ‘Mreshe’ wa Chuo cha Mweka kwa lengo la kuwezesha mreshe huo kutumiwa na watalii wa ndani na nje na kujifunza utamaduni ambao ulikuwa ni sehemu muhimu sana katika historia ya Wachagga. Aidha, wizara itaendelea kuratibu na kusimamia tafiti za akiolojia zitakazofanywa na watafiti mbalimbali wa ndani na nje nchi.

## **Ukusanyaji wa Maduhuli**

**207. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2006/07, Wizara kupitia Idara ya Mambo ya Kale iliweka lengo la kukusanya shilingi **205,501,000.00**. Hadi Mei 2007, Idara ilikusanya Shilingi milioni **214,479,385.89** sawa na asilimia **104.5** katika mwaka 2007/08, Idara ya Mambo ya Kale inatarajia kukusanya shilingi **229,201,000.00**. Matarajio hayo yanaonyesha ongezeko kubwa kutokana na mapendekezo ya kuongezeka viwango vya ada zinazotokana na viingilio kwenye vituo vya Mambo ya Kale na tafiti mbalimbali za Mambo ya Kale.

## **Shirika la Makumbusho ya Taifa**

**208. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka 2007/08, Shirika la Makumbusho ya Taifa litatekeleza majukumu yake ya kuhifadhi, kutafiti na kuhamasisha jamii katika uhifadhi wa rasilimali za utamaduni. Shirika litaanza ujenzi wa jengo la Nyumba ya Utamaduni. Aidha, Wizara itaendelea na juhudi za kutafuta wafadhili kwa ajili ya matengenezo ya Rolls-Royce.

Vilevile, Shirika litatekeleza jukumu la kuhamasisha na kushirikisha jamii katika uhifadhi wa rasilimali za utamaduni kwa kuzishirikisha jamii za Mikoa ya Morogoro na Tabora. Aidha, nyumba za jadi za jamii ya Wamasai, Wahaya, Wasambaa, Wazaramo na Wamakua zitafanyiwa ukarabati katika Kijiji cha Makumbusho, Dar es salaam.

**209. Mheshimiwa Spika,** Utafiti na ukusanyaji vifaa vya urithi wa utamaduni utafanyika katika fani ya mila na Elimu ya Viumbe. Katika kujenga uwezo wa wilaya wa kuhifadhi urithi wa utamaduni hususan uanzishaji na uendelezaji wa makumbusho, ushauri utatolewa kwa Wilaya za Maswa, Njombe na Masasi ambazo ziko katika mchakato wa kuanzisha na kuboresha makumbusho.

## **Ajira na Kupandisha Watumishi Cheo**

**210. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2007/08, Wizara itaendelea jitihada za kuboresha rasilimali watu, kwa kuajiri watumishi wapya 415 na watumishi 40 watakaojaza nafazi zilizoachwa wazi. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na mamlaka mbalimbali za ajira inatarajia kupandisha cheo watumishi 1,214.

## **Utawala Bora**

**211. Mheshimiwa Spika,** Katika juhudi za kuimarisha utawala bora, mwaka 2007/08, Wizara itaendelea kuboresha utendaji kazi unaozingatia sheria na taratibu zilizowekwa. Semina kuhusu misingi ya utawala bora zitatolewa kwa watumishi wa Makao Makuu na Vituoni.

## **Maendeleo na Ustawi wa Watumishi**

**212. Mheshimiwa Spika,** Mwaka 2007/08, Wizara yangu itaendelea kupambana na janga la ukimwi kwa kuhamasisha watumishi kupima ili kujua hali zao na hivyo kupunguza maambukizi mapya. Vilevile, watumishi wataendelea kushiriki michezo na kushauriwa kuunda vyama vya kuweka na kukopa kwa lengo la kuboresha afya zao na kujiongezea kipato.

#### **Ukusanyaji Maduhuli**

**213. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2006/07, Wizara ilitarajia kukusanya shilingi 37,017,336,000. Hadi kufikia mwezi Mei 2007, Shilingi 40,445,190,637.45 zimekusanywa. Ikiwa ni ongezeko la asilimia 9.26.

Matarajio ya Wizara katika mwaka wa fedha 2007/08 ni kukusanya Shilingi 74,757,324,000. Matarajio hayo yanaonyesha ongezeko kubwa kutokana na mapendekezo ya kuongezeka viwango vya mrahaba, ada na ushuru wa mazao mbalimbali ya maliasili.

Licha ya matarajio hayo kutakuwa na upungufu wa makusanyo ya maduhuli kwa upande wa uvuvi kutokana na kupungua kwa rasilimali ya kamba na kuondolewa leseni za uvuvi katika Bahari Kuu ambazo zitakusanywa na Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi katika Bahari Kuu.

#### **HITIMISHO**

**214. Mheshimiwa Spika,** Nachukua nafasi hii kuwashukuru wadau wa Sekta ya Maliasili kwa kushiriki kwao katika kufanikisha utekelezaji wa majukumu ya Wizara yangu kwa njia moja au nyingine. Aidha, natoa shukrani kwa washirika wetu wa maendeleo ambao ni Serikali za Ufaransa, Ujerumani, Norway, Denmark, Japan, Sweden, Finland, Ubelgiji, Marekani, Jumuiya ya Nchi za Ulaya, AWF, FAO, FZS, GTZ, IUCN, KfW, Trade Aid, AFRICARE, UNESCO, UNDP, GEF, UNWTO, World Bank, WWF, ICCROM na wengineo kwa mchango wao mkubwa.

**215. Mheshimiwa Spika,** Mafanikio ya utekelezaji wa majukumu ya Wizara yanatokana na kazi nzuri na ushirikiano wa Naibu Waziri wangu **Mheshimiwa Zabein M. Mhita, (Mb)** Jimbo la Kondo Kaskazini na **Katibu Mkuu Bibi. Blandina Nyoni** na Wakurugenzi na Wafanyakazi wote wa Wizara pamoja na Asasi zake. Aidha, napenda niwashukuru waliokuwa Mawaziri wa Maliasili na Utalii kabla yangu **Mheshimiwa Zakia Meghji (Mb)** na **Mheshimiwa Anthony Mwandu Dialo (Mb)** kwa kuweka msingi mzuri wa maendeleo ya wizara ya Maliasili na Utalii. Napenda pia niwashukuru **Ndugu Philemon Luhanjo, Ndugu Solomon Odunga** na **Ndugu Saleh Pamba** waliokuwa Makatibu Wakuu wa Wizara yangu kwa kazi nzuri sana waliofanya katika kipindi cha miaka 11 iliyopita.

**216. Mheshimiwa Spika,** Kwa mwaka 2007/08, Wizara ya Maliasili na Utalii pamoja na Asasi zake inaomba Bunge lako Tukufu liidhinishe jumla ya Shilingi 55,493,625,000 kwa ajili ya Matumizi yake. Kati ya fedha hizo Shilingi 30,817,624,000 ni kwa ajili ya Matumizi ya Mishahara na Matumizi Mengineyo na Shilingi 24,676,001,000 kwa ajili ya kugharimia Miradi ya Maendeleo.

**217. Mheshimiwa Spika,** Naomba kutoa hoja.

# KIAMBATISHO

## ADA ZA UWINDAJI WANYAMA 2007/2008

### A: MAMMALS

No.	English Name	Swahili Name	Scientific Name	Fees (USD)	Fees for Bow & Arrow Hunting (USD)
1	1 <sup>st</sup> Buffalo	Nyati	<i>Syncerus caffer</i>	1,500.00	3,000.00
2	2 <sup>nd</sup> Buffalo	Nyati	<i>Syncerus caffer</i>	1,800.00	3,600.00
3	3 <sup>rd</sup> Buffalo	Nyati	<i>Syncerus caffer</i>	2,000.00	4,000.00
2	African elephant	Tembo	<i>Loxodonta africana</i>	15,000.00	30,000.00
3	Olive Baboon	Nyani Mwekundu	<i>Papio anubis</i>	110.00	220.00
	Yellow Baboon	Nyani njano	<i>Papio cynocephalus</i>	110.00	220.00
4	Bat-eared fox	Mbweha Masikio	<i>Otocyon megalotis</i>	250.00	500.00
5	Black backed jackal	Bweha shaba	<i>Canis mesomelas</i>	250.00	500.00
	Side stripped jackal	Bweha mraba	<i>Canis adustus</i>	250.00	500.00
	Golden Jackal	Bweha dhahabu	<i>Canis aureus</i>	145.00	290.00
6	Mountain Reedbuck	Tohe milima	<i>Redunca furvorufula</i>	400.00	800.00
	Southern Reedbuck	Tohe Kusi	<i>Redunca arundinum</i>	400.00	800.00
	Bohor-Reedbuck	Tohe ndope	<i>Refunca redunca</i>	450.00	900.00
7	Burchell's Zebra	Pundamilia	<i>Equus burchelli</i>	1,000.00	2,000.00
8	Bushbuck	Mbawala (Pongo)	<i>Tragelophus scriptus</i>	500.00	1,000.00
9	Bushpig	Nguruwe mwitu	<i>Potamochoerus porcus</i>	250.00	500.00
10	Caracal	Simba mangu	<i>Felis caracal</i>	150.00	300.00
11	Civet cat	Fungo	<i>Civettictis civetta</i>	200.00	400.00
12	Coke's Hartebeest	Kongoni	<i>Alcelaphus buselaphus cokei</i>	600.00	1,200.00
	Lichtenstein's hartebeest	Konzi	<i>Alcelaphus buselaphus lichtensteinii</i>	600.00	1,200.00
13	Nyasa Wildebeest	Nyumbu kusi (Nyasi)	<i>Connochaetes taurinus taurinus</i>	500.00	1,000.00
	White-beared wildebeest	Nyumbu Kidevu	<i>Connochaetes taurinus albojubatus</i>	500.00	1,000.00
14	Common duiker	Nsya (Nogorombwe)	<i>sylvicapra grimmia</i>	250.00	500.00
	Red duiker	Funo (Mbatuka)	<i>Cephalophus natalensis</i>	220.00	440.00
15	Common waterbuck	Kuro-ngogoro	<i>Kobus ellipsiprymnus</i>	800.00	1,600.00
	Defassa waterbuck	Kuro (singisingi)	<i>Kobus defassa</i>	800.00	1,600.00
16	Dikdik	Digidigi (Suguya)	<i>Madoqua kirkii</i>	250.00	500.00
17	Eland	Pofu (Mbunju)	<i>Taurotragus oryx</i>	2,000.00	4,000.00
18	Genet	Kanu	<i>genetta genetta</i>	250.00	500.00
19	Gerenuk	Swala twiga	<i>Litocranius walleri</i>	2,000.00	4,000.00
20	Grant's gazelle	Swala granti	<i>Gazella grantii</i>	400.00	800.00
21	Greater kudu	Tandala mkubwa	<i>Tragelaphus strepsiceros</i>	2,000.00	4,000.00
22	Hippopotamus	Kiboko	<i>Hippopotamus amphibius</i>	2,500.00	5,000.00
23	Impala	Swala pala	<i>Aepyceros melampus</i>	500.00	1,000.00
24	Klipspringer	Mbuzi mawe	<i>Oreotragus oreotragus</i>	1,500.00	3,000.00
25	Leopard	Chui	<i>Panthera pardus</i>	12,000.00	24,000.00
26	Lesser kudu	Tandama mdogo	<i>Tragelaphus imberbis</i>	2,200.00	4,400.00
27	Lion	Simba (dume tu)	<i>Panthera Leo</i>	12,000.00	24,000.00



No.	English Name	Swahili Name	Scientific Name	Fees (USD)	Fees for Bow & Arrow Hunting (USD)
28	Nile Crocodile	Mamba	<i>Crocodylus niloticus</i>	1,500.00	3,000.00
29	Oribi	Taya	<i>Ourebia ourebi</i>	200.00	400.00
30	Oryx	Choroa	<i>Oryx gazella</i>	2,000.00	4,000.00
31	Ostrich	Mbuni	<i>Struthio camelus</i>	900.00	1,800.00
32	Porcupine	Nungunungu	<i>Hystrix cristata</i>	150.00	300.00
33	Puku	Sheshe	<i>Kobus vardonii</i>	600.00	1,200.00
34	Pygmy antelope	Paa (Suni)	<i>Nesotragus moschatus</i>	160.00	320.00
35	Ratel (Honey badger)	Nyegere	<i>Melivora capensis</i>	300.00	600.00
36	Roan antelope	Korongo	<i>Hippotragus equinus</i>	2,000.00	4,000.00
37	Sable antelope	Palahala	<i>Hippotragus niger</i>	2,000.00	4,000.00
38	Serval cat	Mondo	<i>Felis serval</i>	300.00	600.00
39	Shape's Grysbok	Dongoro Shapi	<i>Raphicerus sharpei</i>	350.00	700.00
40	Sitatunga	Nzohe	<i>Tragelaphus spekei</i>	1,300.00	2,600.00
41	Spotted hyena	Fisi madoa (kingungwa)	<i>Crocula crocula</i>	500.00	1,000.00
42	Striped hyena	Fisi	<i>Hyena hyaena</i>	250.00	500.00
43	Steinbuck	Dondoro	<i>raphicerus campestris</i>	250.00	500.00
44	Thomson Gazelle	Swala tomi	<i>Gazella thomsonii</i>	400.00	800.00
45	Topi	Nyamera	<i>Damaliscus korrigun jimela</i>	1,200.00	2,400.00
46	Warthog	Ngiri	<i>Phacochoerus aethiopicus</i>	400.00	800.00
47	Wild cat	Kimburu	<i>Felis lybica</i>	250.00	500.00
48	Zorilla	Kicheche	<i>Ictonyx striatus</i>	150.00	300.00

## B: BIRDS

No.	English Name	Swahili Name	Scientific Name	Game Fees (USD)	Game Fees for Bow & Arrow Hunting (USD)
<b>1</b>	<b>Sand grouse</b>				
	Black faces	Firigogo			
	Sandgrouse	Usomweusi	<i>Pterocles decoratus</i>	20.00	40.00
	Yellow throated sandgrouse	Firigogo Koonjano	<i>Pterocles gutturalis</i>	20.00	40.00
	Chestnutbellied sandgrouse	Firigogo Tumbo jekundu	<i>Pterocles exustus</i>	20.00	40.00
<b>2</b>	<b>Francolins</b>				
	Coquifracolin	Kwale mdogo	<i>Francolinus Coqui</i>	20.00	40.00
	Crested francolin	Kwale kishungi	<i>Francolinus leuacasepus</i>	20.00	40.00
	Red necked spurfowl	Keren'gende shingo nyekundu	<i>Francolinus afer</i>	20.00	40.00
	Yellow necked spurfowl	Keren'gende shingo Njano	<i>Franclinux leucascepus</i>	20.00	40.00
<b>3</b>	<b>Geese</b>				
	Egyptian geese	Bata bukini	<i>alopochen aegyptiacus</i>	30.00	60.00
	Spur winged goose	Bata bukini bawakijani	<i>Plectropterus gambensis</i>	30.00	60.00
<b>4</b>	<b>Doves and Pigeons</b>				
	Erneral spotted wood dove	Pugi (kituku)	<i>Turtur chalcospilos</i>	20.00	40.00
	Morning dove	Kuyu jichonjano	<i>Streptopelia decipiens</i>	20.00	40.00
	Red-eyed dove	Tetere mdogo	<i>Streptopelia sermitoquata</i>	20.00	40.00
	Ring - necked dove	Tetete mdogo	<i>Streptopelia capicola</i>	20.00	40.00
<b>5</b>	<b>Guinea fowls</b>				

	Velturine guinefowl	Kalolo tumbusi	<i>Acryllium vulturinun</i>	30.00	60.00
<b>6Ducks</b>					
	White faced whistling duck	Bata kichwa cheupe	<i>Dendrocygna viduata</i>	30.00	60.00

*Chanzo: Idara ya Wanyamapori*